

vaslata az igazságügyminiszternek, s ezzel együtt a testi büntetések eltörlésére vonatkozó törvényjavaslata Irányi képviselő urnak, azután a vallásszabadságról szóló törvényjavaslat.

A legközelebbi ülés kedden, (*Fölküldtások: Szerdán!*) tehát szerdán lesz.

Az ülés végződik: d. u. 2¹/₄ órákor.

63. országos ülés

1869. november 3-dikán

Somssich Pál elnöklete alatt.

Tárgyai: Kérvények és átiratok bemutatása. Román Miron és beregi Pásztélyi János lemondása bejelentetik. Petrovay Ákos, Ocskay Rudolf és Molnár Endre szabadságot kapnak. A függőben levő tárgyak bemutattnak s a fontosabb törvényjavaslatok tárgyalási sora megállapították. Papp Lajos a kézdivásárhelyi és esikszeredai katonai épületek átadása iránt interpellálja a kormányt. Tisza Kálmán a Hevesbe küldött királyi biztos miatt roszalási határozati javaslatot nyújt be. A kormány felel Simonyi Ernő vasutügyi interpellációjára. A bírák és bírósági hivatalnokok nyugdíjazásáról és áthelyezéséről szóló törvényjavaslat végleg elfogadtatik. Szavazás a bíráló bizottság, a naplóbiráló és a mentelmi bizottság hiányzó tagjaira, ugyancsak a számvizsgáló bizottság tagjaira. A büntető törvényre és gyakorlatra vonatkozó némely intézkedésről szóló törvényjavaslat tárgyalás alá vétetvén, megállapították, mi közben Várady Gábor határozati javaslatot nyújt be külön törvényjavaslat iránt bizonyos bűnvádi pörökre nézve. Az 1868. VII. t. cz. bővítéséről s a szerb fejedelemséggel kötött posta-szerződésről szóló törvények szentesítettvén, kihirdettetnek.

A kormány részéről jelen vannak: Eötvös József b., Horvát Boldizsár, Mikó Imre gr.; később Bedekovics Kálmán, Gorove István, Lónyay Menyhért.

Az ülés kezdődik d. e. 10 órákor.

Elnök: Méltóztassanak helyeiket elfoglalni, s a múlt ülés jegyzőkönyvét meghallgatni.

Szell Kálmán jegyző (*olvassa az október 30-án tartott ülés jegyzőkönyvét.*)

Elnök: Nincs észrevétel a jegyzőkönyv ellen? (*Nincs!*) Tehát hitelesítették.

Van szerencsém bemutatni egy pótlólagos kérvényét Reviczky Károlynak és érdektársainak, Halász Boldizsár megválasztatása ellen. Ugyanazon bíráló bizottsághoz fog áttétetni.

Román Miron, aradmegyei kis-jenői képviselő, képviselői állásáról lemondott. Arad megye központi bizottsága fel fog szólíttatni, hogy a törvény értelmében az új választás iránt járjon el.

Pásztélyi János Bereg megyei munkácsi kerületi országos képviselő, szintén lemond képviselői állásáról. Bereg megye központi bizottsága utasíttatni fog a törvényes eljárás iránt.

Petrovay Ákos képviselő, betegeskedése miatt, 15 napi szabadságidőt kér, hozzá csatolja az orvosi bizonyítványt, (*Megadjuk!*) megadatik.

Ocskay Rudolf képviselő, ki nagyon beteg, e miatt 6 heti szabadságidőt kér. Gondolom, azt egészségi tekintetből nem lehet megtagadni. (*Helyeslés.*)

Molnár Endre képviselő, családi ügyei rendezése tekintetéből 2 havi szabadságidőt kér. (*Balfélől: Megadjuk!*) Akkor következetlenséget követnének el: mert a múlt hónapban ugyanez okból kétszer nem adtuk meg. (*Megadjuk!*)

Arad megye közönsége az alföld-fiumei vasutvonal haladéktalan kiépíttetését kéri. Ugyancsak Arad megye közönségének emlékirata, melyben a pénzügyi törvények reformja alkalmával az abban kifejtett elveket figyelembe vétetni kéri.

Ugyancsak Arad megye közönsége a törvénykezési reformok befejezését s a törvényhatóságok mielőbbi rendezését kéri.

Komárom megye közönsége a közlekedési miniszteriumot, az eszék-sziszek-károlyvárosfiumei vaspályarésznek mielőbbi kiépíttetése végett törvényjavaslat beadására kéri utasíttatni. Győr megye közönsége a megyék rendezé-

sére vonatkozó törvény alkotásánál a kérvényben felhozott érveket figyelembe vétetni kéri.

Temesvár sz. kir. város Bihar megye kérvényét pártolja, a törvényhatóságok mielőbbi rendezését, és az esküdtszék életbe léptetését kéri.

A m. kir. postavezetők fizetések fölemeléseért folyamodnak. Benyújtja Deák Ferencz.

A Pesten egybegyűlt községi jegyzők országos értekezlete a község rendezése, és ezzel kapcsolatos jegyzői állásnak körvonalozása tárgyában készített emlékiratát kegyes figyelembevétel végett bemutatja.

Mindezek a kérvényi bizottsághoz fognak áttétetni.

Mailáth György a főrendi ház elnöke átteszi az országos főlevéltárnok elismervényét, az országos levéltárba letett 6 darab eredeti törvényzikkéről. Tudomásul vétetik és a levéltárba fog letétetni.

Kötelességem, a tisztelt háznak a szabályok értelmében minden hónap első ülésében bemutatni a függőben levő tárgyakat, t. i. az interpellációkat, törvényjavaslatokat és határozati javaslatokat. Miután csak a múlt hó 16-kán volt szerencsém egy ily jegyzéket nyomtatásban bemutatni, elegendőnek tartanám ehhez kapcsolatban csak az eddig beadottakat bemutatni, *(Helyeslés)* megjegyezve, hogy azokból Németh Albert képviselő a Heves megyébe kiküldött kir. biztos eljárása tárgyában intézett interpellációjára a válasz megadatott és így a 116. számú kimarad; Gubody Sándor képviselő urnak indítványa pedig a török vasúthálózatnak a magyarországi vasúttal összeköttetése iránt, tárgyalásra ki van tűzve, s mihelyt a napirenden levő tárgyak meg lesznek haladva, tárgyalatni fog. A 270-dik szám alatt Kapp Gusztáv képviselő ur által előterjesztett interpelláció nem sorozandó ide, mert már a múlt évben, 531-dik sz. alatt, miniszter ur felelt reá, s azt a ház tudomásul vette, tehát kimaradhat.

A már mult hóban közlött törvényjavaslatokhoz most még a következő fontosak soroztatnak, u. m. Gorove István közgazdasági miniszter urnak az ipartörvényről s az észak-német szövetség, Bajorország, Württemberg, Baden és Hollandiával kötött távirdai egyezményről szóló törvényjavaslatai; Kerkapoly Károly államtitkárnak a honvédelmi miniszterium nevében a magyar sorhad- és hadtengerészethez 1870-dik évre eső ujonczjutaléknak megszavazásáról, végre Horvát Boldizsár igazságügyi miniszter urnak a bírák és bírósági hivatalnokok felelőségéről szóló törvényjavaslathoz beadott módosítása, 4-dik fejezetétől kezdve végig. Ezek lennének az osztályokhoz tárgyalás végett utasítandók. Ezek közül a

miniszterium részéről különösen sürgető a magyar sorhadcsapatok kiegészítéséről szóló törvényjavaslat, melyet, ha a t. ház beleegyezik, Horvát Boldizsár miniszter urnak az osztályokhoz visszautasított javaslata után lehetne tárgyalás alá venni; az után pedig Gorove István miniszter urnak ipartörvény javaslatát. Ha méltóztatnak ebben megnyugodni, akkor ezen javaslatok az osztályok között ki fognak osztatni. *(Elfogadjuk!)* Méltóztatnak parancsolni, hogy az interpellációk lajstroma felolvastassék? *(Nem szükséges!)* Én is úgy hiszem, nem szükséges, miután friss emlékezetben vannak.

A jegyzék tehát ki fog nyomtatni, s akkor, ha a tisztelt ház parancsolja, fel fog olvastatni.

Nem tudom, van-e a képviselő urak közül valakinek mondani valója?

Csengery Antal: T. ház! Van szerencsém benyújtani Nagy-Kanizsa városa közönségének kérvényét, melyben a törvényszéki területek fölosztásánál N.-Kanizsát törvényszéki székhelyül kijelöltetni kéri. Kérem ezen kérvényt a kérvényi bizottsághoz utasítani.

Érkövy Adolf: Almás-Iratos és Szent-Pál Arad megyei telepítvényes községeknek kérvényét van szerencsém bemutatni. E két magán földbirtokon levő telepítvényes község aziránt folyamodik, hogy a mennyiben a kincstári telepítvényes legközelebb rendeztetni fognak, ők is azokkal egyenlő jogokban és kedvezményekben részesíttessenek.

Horváth János: T. ház! székely-udvarhelyi özvegy Keller Jánosné született Kovács Julianna néhai férje Keller Jánosnak 1848—1849-ben tett hű szolgálataiért kegyadomány megadása végett folyamodik. A kérelem beadásával meg levén bizva, van szerencsém azt a t. háznak ezennel benyújtani.

Elnök: Mindezen kérvények a kérvényi bizottsághoz fognak áttétetni.

Pap Lajos: T. ház! Bátor vagyok a tisztelt belügyminiszter urhoz egy interpellációt intézni, és a mennyiben a tárgynak szükséges megismertetése nem engedne oly rövid lenni, mint akarnám, előre is kérem a tisztelt ház szives elnézését. *(Halljuk!)*

A magas kormány fölterjesztése folytán ő felsége f. é. február 16-án legkegyelmesebben elrendelni méltóztatott, hogy a székely nemzetnek és egyes részeinek némely tulajdonai, melyek a katonai határörvidék megszüntetése után is, mai napig az állam által kezeltetnek és használtatnak fel jogtalanul, ugymint a revindikált havasok, a ló-beszerzési, ruházati és iskolai pénzalapok, továbbá a katonai épületek és telkek, a mennyiben ez utóbbiak az államnak, és illetőleg a községeknek, nem lesznek szükségesek, a székely nemzet-

nek és illető tulajdonosainak visszaadassanak. Ezen legmagasabb intézkedés mély hálával töltötte el a kebleket; mert általa egyrészt a 100-éves jogsérelmek lettek orvosolva, másrészt pedig a nemzetnek mód nyújtatott legkiáltóbb anyagi és szellemi szükségein iparos, földmives bank és reáliskolák felállítása által önerején valamit segíteni.

A nemzet sóvárogva várta ezen ép oly igazságos, mint czélszerű legmagasabb intézkedésnek fogantatását. De fájdalom, még ma is, 8 hó eltelte után sem látja azt teljesítve. Tudva azonban, t. ház, hogy ily bonyolult kérdések, mint a revindikált havasok és a kérdéses pénzalapok, sok munkát és időt vesznek igénybe, erre nézve nincs más észrevételem, mint a t. belügyminiszter urat fölkérni, hogy ezen ügyek lebonyolítását megfeszített erővel eszközöltetni méltóztassék.

Máskép áll azonban a dolog az ugynevezett katonai épületekkel, Csik-Szeredában és Kézdi-Vásárhelyen, melyek tulajdonképen jelen interpelláció tárgyát képezik. Ezeknek átadására nem volna egyéb szükség, mint a közös hadügyminiszter urnak egy egyszerű rendelete saját közegeihez, melyek az épületeket elfoglalva tartják. Azonban ezen rendelet — nem tudom, mi oknál fogva — még ma sem adatott ki; pedig, mint emlékezzünk, a delegáció jelenévi ülészakájában a közös hadügyminiszter kinyilatkoztatta, hogy kész ezen épületeket bármikor a magyar államnak átadni, ha felszólíttatik. Tudomásom van arról, hogy a t. miniszteriumnak egy közege, a t. háznak egy tagja, már hónapok óta ott működik és várja ezen épületek átadását, de mai napig hasztalanul.

Igaz ugyan, t. ház, hogy mindkét helyen, ez idő szerint, van egy csekély számú, mintegy 100 főre menő sorkatonaság állomásban; de az is igaz, hogy sokkal több ott az épület, mint a mennyi ezek elhelyezésére szükséges volna; tény az is, hogy rendszeren e két helyen nem igen szokott sorkatonaság állomáson lenni, hanem csak az épület kedvéért.

Egyébiránt, miután mindkét helyen közelebbről egy honvédszászlóalj és egy század honvédlovasság lesz föllállítva, egészen szükségtelen, hogy tovább is ily csekély számú sorkatonaság tartassék ott azon ürügy alatt, hogy azon épületeket czélszerűbb és közhasznu czéljaitól elvonja. Mindazonáltal, t. ház, ha a t. közös hadügyminiszter urnak tetszenék is, ily kisszerű és szükségtelen garnizonok által ő felségének legkegyelmesebb intencióját meghiusítani, mit nem teszek fel róla, — mi okból tartja Kézdi-Vásárhelyen azon nem katonai, hanem nemzeti iskolai épületet elfoglalva, melynek utolsó tégláját is a nemzet saját adakozásaiból állította elő ipar- és nevelési célokra, és melyre szüksége

annyira nincsen, hogy többnyire üresen áll? sőt vannak ottan épületek, melyeket a katonai kincstár bérbe privat embereknek kiad. Különösen ezen iskolai épületek átadását a nemzet minden kormánynál, 1849-től, sürgette, mert már akkor akart egy reál-iskolát föllállítani, sürgette ezen iskolai épületek átadását a felelős magyar kormány föllállítása után, majd az első pillanattól kezdve.

Hogy a lefolyt gyászos kormányrendszerek alatt célját nem érhetette el, azon nem csodálkozunk, mert tudjuk, hogy ezek anyagi és szellemi érdekeinkkel keveset törődtek; de hogy felelős kormányunk sem birna ezen igazságos és közhasznu ügyben írott malasztánál egyebet felmutatni, ezt feltenni nem akarom, a miért is bátor vagyok a belügyminiszter urhoz a következő kérdést intézni:

Szell Kálmán jegyző (felolvassa Pap Lajos interpellációját:) „1-ször. Mi az oka, hogy a közös hadügyér ur az ugynevezett katonai épületeket és telketet Kézdi-Vásárhelyt és Csik-Szeredában ő felsége f. é. február 16-án kelt legmagasabb rendelete ellenére, még maig sem adta át a székely nemzetnek?”

„2-ször. Tett-e a tisztelt belügyminiszter ur, vagy ha nem, szándékozik-e tenni kellő lépéseket arra nézve, hogy a közös hadügyér ur a mondott épületeket összesen, minél előbb, és különösen az ugynevezett nevelő-házat Kézdi-Vásárhelyt, haladék nélkül a székely nemzetnek átadja?”

Elnök: Közöltetni fog az illető miniszter ural.

Paulini Tóth Vilmos: Az 1866-ik évi fagykárok következtében az illető földbirtokosok adóelengedésben részesültek. Ily adóelengedésben részesültek a kulai kincstári uradalom bérlői is: mindazonáltal némely haszonbérlettől beszédetett az adó, még pedig adóexekúció utján. Ily eset történt Klein Frigyes bács megyei lakossal, a ki most 450 forintot visszaadatni kér. Van szerencsém erre vonatkozó kérvényét a t. ház asztalára letenni.

Elnök: A kérvényi bizottsághoz fog át-tétetni.

Almássy Sándor: Heves megyei Detk, Ugra és Ludas községek számos lakosa folyamodik a t. házhoz, a testi büntetések eltörlése végett. Van szerencsém az illető községek kérvényét a ház asztalára letenni.

Elnök: Az illető kérvény ki fog adatni a kérvényi bizottságnak.

Irányi Dániel: T. ház! Fazekas Sándor hadházi lakos, ki az 1848—49-ki szabadság-harcban mint nemzetőri tizedes szolgált, megsebesülvén, tiz krajczár nyugdíjjal végképen elbocsátatott és most ezen nyugdíjának utalvá-

nyoztatását kéri. Méltóztassék a t. ház ezen kérvényt az illető bizottsághoz utasítani.

Elnök: Ki fog adatni.

Tisza Kálmán: T. képviselőház! Azon nézettől vezéreltetve, hogy midőn az ország valamely törvényhatóságában az alkotmány hatálya hónapokon keresztül felfüggesztve van, az nem csak azon törvényhatóság tagjait érdekli, de érdekli a törvényesség és szabadság minden barátját. Ennek következtében én a következő határozati javaslatot vagyok bátor a t. ház asztalára letenni. *(Felolvassa:)* „Tekintve azt, hogy semmi törvényellenes eljárást maga után nem vonó határozat nem szolgáltatathat elég okot arra, hogy valamely törvényhatóság királyi biztos küldésével sujtassék;

„tekintve, hogy még oly esetben is, midőn a királyi biztos küldése igazolható lenne, teljesen igazolhatlan az, hogy a kir. biztos a küldetésére okot szolgáltatott határozatnak általa történt megsemmisítése után is, hónapokig a törvényhatóságban hagyassék, s az mind tanácskozási, mind végrehajtási jogától megfosztatván, törvényen kívüli állapotba helyeztessék;

„tekintve, hogy az ilyen, a törvényes gyakorlatba és az alkotmányosság alapelveibe ütköző eljárás, sok tekintetben a törvények végrehajtását is lehetetleníti: indítványozom, mondja ki határozatilag a képviselőház, hogy:

„a miniszteriumnak azon tettét, melynél-fogva Heves megyébe egy törvénytelen eljárást maga után nem vonó határozat miatt kir. bizost küldött nem csak: de azt $\frac{3}{4}$ évig ottan a megye jogait felfüggesztve tartotta, roszalja.“

Kérem ezen határozati javaslatot a már napirendre kitűzött tárgyak után napirendre tüzetni, időközben pedig kinyomatni, és a ház tagjai között szétosztatni. *(Helyeslés bal felől.)*

Elnök: Ki fog nyomatni s a ház tagjai között szét fog osztatni.

Mikó Imre gr. közlekedési miniszter: Simonyi Ernő képviselő ur által az iránt interpelláltatván: van-e kifogásom az ellen, hogy a magyar kormány megalakulása előtt keletkezett közlekedési vállalatok társaságaival kötött szerződések és felvilágosító adatok kinyomassanak és a ház tagjai közt szétosztassanak, szerencsém van kijelenteni, hogy a képviselő ur kívánságának megfelelni kész vagyok; megjegyzem azonban, mikép nem csekély idő és munka kívántatik arra, hogy e nagy terjedelmű és számos, a mellett idegen nyelven (francia, olasz, német) szerkesztett okiratok magyar nyelvre lefordíttassanak, intézkedni fogok egyébiránt, hogy ez lehető rövid idő alatt megtörténjék. *(Élénk helyeslés.)*

Simonyi Ernő: Tökéletesen kielégít a miniszter ur válasza.

Elnök: T. ház! A bejelentések megtörténvén, méltóztassanak munkához fogni.

Legelsőben is méltóztassanak a multkor elfogadott törvényjavaslatot végleg megszavazni.

Szell Kálmán jegyző *(olvassa a bírák és bírósági hivatalnokok áthelyezéséről és nyugdíjazásáról szóló törvényjavaslatot.)*

Elnök: Elfogadja-e a t. ház a most felolvasott törvényjavaslatot végképen? *(Fölkialtások: Elfogadjuk!)* A kik elfogadják, méltóztassanak fölkelni. *(Megtörténik.)* A többség elfogadja.

Következik a szavazás. Tán jó lesz, ha mind a négy szavazást egyszerre eszközöljük. *(Helyeslés.)* Az első urnába lesznek a számadások megvizsgálására választandó, öt tagra adandó czédulák beteendők, a másodikba kérem a naplóbíráló bizottságba választandó egy tagra, a harmadikba az I., VI. és IX. bíráló bizottságokba egy-egy tagra, összesen tehát 3 tagra; a 4-ik urnába végre a mentelmi bizottságba választandó egy tagra beadni szavazataikat. *(Kihúzza a betűt.)* A „K“ betű kezd a szavazást. *(Zaj.)* Kérek, urak, csendet, mert másként nem halljuk a jegyző urat, ki a neveket föl fogja olvasni. A neveket Bujanovics Sándor jegyző ur olvassa föl.

Bujanovics Sándor jegyző *(felolvassa a képviselők névsorát, kik egyenkint beadják szavazataikat.)*

Elnök: A jegyző urak össze fogják számlálni a szavazatok eredményét, és ez a holnapi ülésben fog kihirdettetni.

Napirenden van a büntető törvényre és gyakorlatra vonatkozó némely intézkedések iránti törvényjavaslat.

Szell Kálmán előadó *(olvassa a központi bizottság jelentését. 1) Ezután:)* A központi bizottság tanácskozása előtt két törvényjavaslat volt. Az első az igazságügyminiszter által beterjesztett büntető törvényre és gyakorlatra vonatkozó intézkedésről szóló törvényjavaslat; a másik az Irányi Dániel képviselő ur által a testi fenytés eltörléséről szóló törvényjavaslat. Az igazságügyminiszter által beterjesztett törvényjavaslat a testi fenyték és bilincs eltörlésén kívül magában foglalja a vérdíj eltörlését, és a kisebb hatalmaskodásról és becsületsértésről szóló rendelkezéseket is. Az Irányi Dániel képviselő ur által benyújtott törvényjavaslat a testi fenytés és bilincs eltörlésén kívül egyebet nem tartalmaz.

A központi bizottság a részletes tárgyalás alapjául az igazságügyminiszter által beterjesztett törvényjavaslatot ajánlja, két okból: Először,

¹⁾ Lásd az *Irományok* 119 dik számát.

mert azon részében is, mely az Irányi képviselő által benyújtott törvényjavaslattal azonos elvben teljesen megegyezőnek találta, míg részletes kifejtésében a központi bizottság véleményeivel és nézeteivel inkább az igazságügyminiszter javaslata egyezik meg. Másodsor, mert az igazságügyminiszter törvényjavaslata, tágabb körénél fogva, oly rendelkezéseket is foglal magában, melyeket e törvényjavaslatba belefoglalni a központi bizottság közérdekűnek, közszükségűnek ismer. Tudja a központi bizottság, hogy vannak az ily per excerpta törvényalkotásnak árnyoldalai; tudja hogy azért, mert ez az egésznek csak egyes részeit öleli föl, mert a kérdést nem minden oldalról fejtí meg, néha épen ez az összhangzat rovására történik; tudja, hogy gyakorlati kivételnek alkalmazásában ezen törvényjavaslat néha inconvenientiákat, néha hiányokat fog feltüntetni; de miután már a testi büntetés eltörlését kimondó törvény nem egyéb, mint a bűnügyi törvénynek egy per excerpta való megoldása: elfogadta, és ezen törvényjavaslatba beveendőnek tartotta a vérdíj eltörlését is. Először, mert ezen régi büntető jogunkból fenmaradt institutiót nem csak a jogegyenlőséggel, de a mai jogfogalmakkal is teljesen ellentétben levőnek ismerte. Elfogadta továbbá a becsületsértésről és kisebb hatalmaskodásról szóló rendelkezéseit e törvényjavaslatnak azért, mert a becsületsértés és kisebb hatalmaskodás vétsége ellen a mostani jogoltalmat teljesen kielégítőnek nem találja, sőt azt, a mennyiben polgári perutra tartozik, anomaliának tekinti és azért ezen vétségnek a bűnvádi perutra való utalását szintén elfogadandónak találta, és e véleményében főleg az erősítette meg a központi bizottságot, hogy a codificáció megtörténteig ezen anomalián csak így vélt ideiglen segíthetni.

Az Irányi Dániel képviselő ur és az igazságügyminiszter ur által beadott törvényjavaslatoknak a testi büntetés eltörlésére vonatkozó elveit nem szándékozom hosszabban indokolni azok után, a miket a központi bizottság jelentésében előadni szerencsém volt. Azt hiszem, a központi bizottságnak azon szavazata, melynél fogva készséggel fogadja a testi büntetések eltörlését, ma, a szabadságnak és jogegyenlőségnek korában; azon korban, a melynek a haladás terén főcéljai közé tartozik, a közművelődés- és humanitásnak előmozdítása és alkalmazása; azon korban, melynek büntető rendszerében az elrettentés elvének e kizárólagos alkalmazása helyett mindinkább a javítás és humanismus alapelvei nyerneek fősúlyt: azon korban, mondom, a központi bizottságnak ezen szavazata maga magát indokolja. *(Helyeslés.)*

Csak egyet nem mulaszthatok el, t. képviselő

selőház! kiemelni: ez az, mire a központi bizottság jelentése is utalt, midőn sajnálatát fejezi ki a fölött, hogy a testi büntetések eltörlése büntető jogunkat és börtönrendszerünket végtelenül elhagyatott és a kezdetleges fejletlen állapotban találja, és azon aggodalma van a központi bizottságnak, hogy a testi büntetések eltörlése által e bajok még súlyosabban fogják magukat éreztetni; s épen azért, mivel e bajok, minél inkább haladunk, annál inkább orvosolhatlanokká válnak. Midőn a központi bizottság nevében ezen törvényjavaslatot a t. háznak elfogadás végett ajánlanám, egyszersmind azon kérést intézem a t. házhoz: határozza el, hogy felhivatik a miniszterium arra, hogy minél előbb, minden esetre pedig még ezen ülészek alatt, a büntető-törvényre és a börtön rendszerre vonatkozó kimerítő javaslatokat terjeszzen a ház elé.

Ezek után van szerencsém a központi bizottság nevében a törvényjavaslatot a részletes tárgyalás alapjául ajánlani. Egyes szakaszokra nézve vannak a központi bizottságnak észrevételei, melyeket lesz szerencsém az illető helyeken előadni. *(Helyeslés.)*

Horvát Boldizsár igazságügyminiszter: T. ház! Tisztelt barátom, a központi bizottság előadója, oly alaposan indokolta a napirendre kitűzött törvényjavaslatot, hogy nekem alig maradt mondani valóm hátra.

Vannak bizonyos eszmék, melyek annyira, átmentek a közérzületbe, a köztudatba hogy a törvényhozásnak elég azokat minden mélyebb kutatás és indokolás nélkül egyszerűen regisztrálni, eszmék, melyeket a törvényhozás nem ignorálhat a nélkül, hogy korának irányával, vágyaival, fogalmaival és törekvéseivel ellentétbe ne jöjjön. Már pedig a törvényhozásnak soha sem szabad elmaradnia korától.

Sokkal kevesebbet kockáztat a törvényhozás, ha egy lépéssel megelőzi korát, mint ha annak messze mögötte marad. Első esetben legfőlebb gyorsabb haladásra készíti a nemzetet, míg az utóbbi esetben legtöbbszörre compromittálja azt.

Ily eszme, t. ház! mely a közérzületbe átment, az, hogy a büntetésnek nem szabad pusztán elégtételnek, pusztán bossznak lenni, hanem kell, hogy annak magasabb, nemesebb célja legyen, és ez a javítás. Egyes embernél a szenvedély, a boszu lehet menthető, noha nem helyesíthető soha; de az állam soha sem ragadhatja kezébe a boszuállás fegyverét, az állam az erkölcsi fogalom, az erkölcsi érzület magaslatáról soha sem szállhat le.

Ha tehát áll az, hogy a büntetés egyik főcélja a javítás: akkor, t. ház! a büntetések sorából a botbüntetést föltétlenül ki kell törölni,

mint olyant, mely az emberi méltóságot lealacsonyítja, az emberi önbecsérzést elnyomja, pedig emberi önbecsérzet nélkül javulás egyáltalán nem is képzelhető.

Már az országbirói értekezlet eltörölte a botbüntetést; eltörölte a bűnvádi eljárás terén, azon elv elfogadása által, hogy a nemnemesek fölemeltettek a nemesek sorába; azonban a fegyelmi eljárásban a botbüntetést még mindig fentartotta. Az országbirói értekezlet a jogegyenlőség szempontjából indult ki, azon szempontból, mely a 48-ki törvényhozás szeme előtt lebegett, — azonban féluton maradt; a mostani törvényhozásnak tehát egy lépéssel tovább kell mennie, mert ha a jogegyenlőség szempontjából meg kellett szüntetnünk a bűnvádi eljárásban minden különbséget a nemesek és nem nemesek között, akkor egyáltalán nem indokolható, hogy a fegyelmi eljárás terén ama különbség továbbra is fentartassék.

Tudom, t. ház! hogy az országban sokan vannak, kik, hazánk közmiveltségi állapotát tekintve, korainak tartják ezen rendszabályt, és kik ezért szívesen vennék, ha a törvényhozás ezen intézkedését a népnevelés terén nagyobb mérvű előhaladás előzte volna meg. Nem vonom kétségbe én sem, hogy a nép művelődésének, a közmiveltség előmozdításának legjobb emeltyűje a népnevelés; de nem ismerhetem el azt, hogy a népnevelés céljait, sőt elért eredményeit a törvényhozás egyoldalú intézkedések által képes lenne biztosítani. Különösen nem ismerhetem el azt, hogy a népnevelés céljait előmozdítaná a törvényhozás akkor, a midőn az iskolában, a tanodákban, az emberi méltóság tanait, az emberi önértet magvait hintik el: ugyanakkor a törvényhozás szolgálai ezen magvakat nyomban egyszerűen eltiporhassák; nem ismerhetem el annak célszerűségét, hogy midőn a tanár fölemelni törekszik az ifju nemzedéket az emberi önértet magaslatára, más oldalon a bírónak szabad legyen ugyanazt emberi méltóságából és önbecsérzetéből teljesen kivetköztetni.

Én tehát a botbüntetés föltétlen eltörlésére szavazok. *(Helyeslés.)*

Másként áll azonban a dolog, szerény nézetem szerint, a bilincsekre nézve. Elvben teljesen pártolom azoknak nézetét és törekvését, kik a bilincsek eltörlését indítványozzák, azonban a gyakorlati kivitel nehézségei előtt meg kell hajolnom. Attól kell félnünk ugyanis, t. ház, hogy ha a bilincs feltétlen eltörlését kimondjuk, hogy midőn ez által a humanismus nagy követelményének akarunk eleget tenni, akkor épen még nagyobb inhumanitást követünk el börtönrendszerünk fejletlenségénél fogva. Ma ugyanis úgy állunk, hogy csekély őrizettel nagyszámu fegyem-

czeket tarthatunk egész biztossággal a bilincs segítségével; ellenben, ha a bilincset eltörljük, kénytelenek leszünk a fegyenczek legnagyobb részét a most még kezdetleges állapotú fegyházakba elzárni, mi pedig, köztudomás szerint, gyakorta ragályokat idéz elő, mely ragályok a fegyház falain kívül is bekívánják áldozataikat.

Hogy tehát a humanitás nagy követelményének eleget telessünk, kell, hogy intézkedéseinkben a logikai rendet szem elől ne tévesztjük. Nézetem szerint, ezt másként nem eszközölhetjük, mint az által, hogy a bilincset még egy időre fentartjuk. Mielőtt azt megszüntetnők, oda kell iparkodnunk, hogy börtöneink más állapotba helyeztessenek. Ezért mondatik a törvényjavaslat 3. és 6. §§-ban, hogy a bilincs nem mint büntetés, hanem mint fegyelmi és közbiztossági eszköz alkalmaztatik a körülményekhez képest, s az igazságügyminiszter számára a 6-ik §-ban az e tekintetbeni rendelet által leendő intézkedés fen is hagyatik.

Még csak egy pár szóval leszek bátor előterjeszteni azon indokokat, melyek engem arra birtak, hogy Irányi Dániel t. képviselő ur törvényjavaslata ellenében az én indítványomat tettem le a ház asztalára. *(Halljuk!)*

Tettem ezt azért, mert Irányi Dániel képviselő ur javaslatában az van mondva, hogy „a sanyargatások és kintások eltörltessenek.“ Már az 1791-ki XLII-ik törvényczikk által el van törölve a sanyargatás ugy, mint a kintás s azért nem tartom helyesnek, sőt azt tartom, hogy némileg compromittálná a nemzetet, ha azt csak most akarná eltörlni, s ez által nyilván beismerné, hogy a kintások és sanyargatások a legujabb ideig fenállottak, és hogy azon sanyargatások, melyek visszaélés folytán történtek, törvényesen történtek volna.

A másik indok arra nézve, hogy eltérő külön javaslatot terjesztettem elő, az volt, hogy, míg Magyarországon az országbirói értekezlet eltörölte a testi büntetést, Erdélyben még mindig az osztrák büntető törvénykönyv van érvényben, és abban a botbüntetés, mint súlyosítása a büntetésnek, még mindig fenáll; tekintettel kellett tehát a formulázásban arra is lenni, hogy a törvény Erdélyre és Magyarországra egyformán ki-terjeszthető legyen.

Továbbá, eltérek Irányi Dániel javaslatától annyiban, hogy míg ő a bilincsek végleges eltörlését javasolja, én kénytelen voltam, a gyakorlati élet követelményeinél fogva, felhatalmazást kérni a háztól, hogy a bilincs, mint fenyítő közbiztossági eszköz; tekintettel fegyházaink rossz állapotára, egy időre még fentartathassék.

Továbbá, Irányi képviselő ur befoglalja tör-

vényjavaslatába a sanctiót is, azon birák- és végrehajtókra nézve, kik e törvénnyel ellentétes eljárást követnének el: míg én most már fölöslegesnek tartom a sanctiót jelen törvényben azért, mert van általános törvény a birói felelősségről, mely minden esetre alkalmazandó lesz.

Elvégre, míg Irányi ur megállapodott a bot- és bilincs-büntetés eltörlésénél, én épen a jogegyenlőségnél fogva tovább akartam menni és meg akartam szüntetni azon anomaliát is, mely a vérdíj megítélésére nézve főnáll. A vérdíj más a nememesekre, más a nemesekre nézve; én anomaliának tartom ezt azért is, mert valamely szenvedett bántalomért lehet kárpótlást itélni valamely félnek, és az mindig a körülményekhez alkalmazandó; ellenben a vérdíj állandó kárpótlást határoz meg, mit én nem tartok helyesnek és igazságosnak. Tovább mentem egy lépéssel, kiterjeszkedvén a becsületbüntetésekre is, mert azt sem tartom helyesnek és a jogfogalmakkal meg egyezőnek, hogy más legyen a megsértett nemes kárpótlása, más legyen ismét kárpótlása a megsértett nememesnek; és különben is a becsület megtámadása által ejtett sérelem a körülményekhez képest igen különböző lehetvén, egyáltalában nem találom helyesnek és igazságosnak, hogy a becsületsértési díj mint kárpótlás, bizonyos fix summában állapíttassék meg a törvényhozás által.

Ezek, tisztelt ház! azon okok, melyeknél fogva én a törvényjavaslatot kibővítettem; azonban kénytelen vagyok kijelenteni, hogy noha helyesnek és célszerűnek tartanám, hogy a feudális korszaknak, és különösen, mondjuk ki egyenesen, az ököljognak is mindannyi maradványai létezni megszűnjenek; s hogy például a kisebb hatalmaskodás ezentúl ne jogkérdésnek, hanem oly erőszaknak tekintessék, a mely a büntető törvény szigora alá esik; ámbár, mondom, kiterjesztettem a törvényjavaslatot ez irányban is, mindamellet el kell ismernem, hogy a kisebb hatalmaskodási esetek és a becsületsértési esetek helyes formulázása több időt vesz igénybe: el kell ismernem, hogy ezek szabályozása inkább illeti az organikus büntető codexet; s épen azért a becsületsértés- és kisebb hatalmaskodásra nézve tett intézkedéseit e törvényjavaslatnak nem tartom oly vitális kérdéseknek, melyekhez a kormány szorosán akarna ragaszkodni, azok elintézése a t. ház bölcsességétől függ; hanem vitális kérdésnek tartja igenis a kormány a botbüntetés feltétlen eltörlését, ugyszintén a bilincsnek mint büntetésnek eltörlését, valamint vitális kérdésnek kell tekintenem azt is, hogy felhatalmassák a kormány arra, hogy a börtönök reformjáig a bilincs, mint fegyelmi és megelőző biztos-

sági eszköz, bizonyos határok közt alkalmazható legyen.

Ily értelemben ajánlom e törvényjavaslatot a tisztelt háznak meleg pártolásába. *(Átalános élénk helyeslés.)*

Irányi Dániel: Ha nem tudnám, hogy vannak, és pedig sokan, kik a testi büntetések eltörlésének nem barátai, természetesen azok közt, kik a botozásnak maguk alávetve nincsenek: úgy, miután nem csak a központi bizottság ajánlja a testi büntetések eltörlését, hanem maga az igazságügyminiszter ur is én utánam indítványozta, s hasonlóképpen ajánlatra méltónak tartotta: nem vesztegetném az időt annak mutogatására, mennyire célszerűtlenek, mennyire helytelenek a testi büntetések; de miután tudom, hogy vannak, és pedig igen sokan, nem csak e házon kívül, hanem találatnak e teremben is, *(Ellenmondás)* kik e részben velünk egyet nem értenek, *(Ki az?)* ennél fogva engedje meg a t. ház, hogy nézetemet kissé bővebben és tüzetesebben adjam elő.

A bölcseszet és az új jogtudósok egyező véleménye szerint a büntetésnek kettős célja van. Egyik az elkövetett törvénysértésnek megtorlása, ez által a törvény erejének megóvása, és az iránta való tiszteletnek helyreállítása; a másik pedig a bűnös javítása. Ha e két szempontból bíráljuk a testi büntetéseket, azt találjuk, hogy azok egyikének sem felel meg. Nem az elsőnek, mert a megtorlásnak főkelléke az igazságosság, azaz, hogy a büntetés az elkövetett bűn vagy vétséghez mért és arányosított legyen; nem a másiknak, mert távol attól, hogy a bűnöst javítaná, annak inkább megrontására vezet.

A testi büntetés, mint mondtam, nincs az elkövetett vétséghez arányosítva; de nem is arányosítható ahhoz. Nem arányosítható pedig nem csak azért, mivel minálunk, különösen a jelen időben olyanok is osztják a testi büntetéseket, kik gyakran annak megítélésére sem képesek, vajon van-e helye, és miyi büntetésnek, — az iskolából alig kikerült szolgabírák vagy meglehetősen műveletlen falusi birák; de nem arányosítható még azért sem, mert a mely büntetés az egyikre nézve igen csekély, az más emberre nézve felette súlyos. Vannak reá példák, hogy míg egy ember, kire a szolgabíró hat botot veretett, ez által teljes életére nézve szerencsétlenné lett, magát megalázva, meggyalázva, megbecsületlenítve látta: addig mások, midőn a deresről felkelnek, bokájukat ütjük össze és fütyörészve állnak odább. Ez is bizonyítja tehát, hogy ezen büntetés nem arányosítható a büntetthez, és míg az egyiket tulságosan sújtja, addig a másokra nézve tökéletesen eltéveszti hatását. De még kevésbbé éri el a testi büntetés a büntetés másik célját,

mely a javítás. A javulásnak ugyanis főkelléke, főindoka, főemelyűje a becsületérzés. Már pedig ki tagadhatná, hogy a botozás, a testi fenyegetés, a becsületérzést megtompítja és ha gyakran ismételtetik, tökéletesen kiirtja, és ezért az újabb törvényhozások mindannyian eltörölték a testi büntetéseket.

Ezért és számos más oknál fogva, különösen pedig azért, mert a testi büntetések, mint ezt helyesen jegyezte meg igazságügyminiszter ur, az emberi méltóságot lealázzák. Már pedig nem szabad oly büntetést szabni, mely az emberben azt, a mi őt Istenre emlékezteti, a földig alázza.

Eltörölte a testi büntetéseket, mondtam, Európa minden civilizált nemzete általában; csak egy kivételt tudok. Angliában a katonaságra nézve még fenállnak; fenállnak ugyan, de, remélem, azoknak is nem sokára ütni fog a végóra. A polgáriakra nézve azonban ott is régen el vannak törölve. A katonaságra nézve is minden műveltebb országban eltörölvék.

Mikor törölték el Franciaországban, annak nyomára nem jöhöttem. Hanem hogy a régibb századokban kellett történni, onnan következtem, mert történt ide s tova 100 évvel, hogy egy hadügyminiszter a katonaságnál a fegyelem bomlását tapasztalván, a testi büntetésnek egy nemét akarta behozni: a kardlapozást. Azonban az első kísérletnél is megghiúsult ezen miniszternek szándoka. Mert az első francia katona kiragadta a káplár kezéből a kardot, saját mellébe dőve ezt kiáltá: „Csak az élet szeretem.“ A katonát eltemették és vele eltemették a testi büntetést is. És ezen katonák utódai voltak azok, a kik győzelmesen verték vissza a szövetkezett Európát, a kik meghódíták Európát, a kik száz csatában győzedelmeskedtek, Ulmtól Solferinóig.

De eltörölték a testi büntetéseket már Ausztriában is, ha jól emlékszem, két-három éve annak. Eltörölték pedig a polgárookra s katonaságra nézve egyaránt.

Pedig, igen jól emlékszem, azt állították, vitatták, hogy különösen az osztrák katonaságnál testi büntetések nélkül a fegyelem fel nem tartható. És ime két éve annak, hogy nem börtözték az osztrák-magyar katonát, és tudakozódtam katonatiszteknel, vajon rosszabb lábón áll-e a katonai fegyelem most? Megegyeztek abban, hogy a fegyelem nem áll rosszabbul mint azelőtt.

Emlékezem, t. ház, hogy ugyanazon okot tanárok és tanítók is felhozták, azt állítván, hogy bot és vessző nélkül gyermekeket nevelni, iskolában a fegyelmet fentartani nem lehet. És midőn más országok példájára utaltam, azzal feleltek, hogy ez lehetséges a francia, angol,

olasz és német gyermekeknél; de a magyar gyermekeknél teljes lehetetlenség. És azóta mégis örömmel tapasztalom, hogy vannak intézetek, a hol a testi büntetések már nem léteznek, és szeretem hinni, hogy nem csak hasonló, hanem jobb eredményeket mutathatnak fel, mint azon iskolák, a hol a középkornak ezen büntetésneme még mai napig fenáll, és általában fogva a Magyarországot lakó népek között vannak — igaz, melyek a műveltségnek még alacsony fokán állanak; de kötve hiszem, hogy a nápolyi lazaroninál és a francia alsó bretonnál műveltség tekintetében alacsonyabb fokán álljanak a civilizációnak.

Tudjuk, uraim, hogy ezen országokban már századok óta eltörölvék a testi büntetések, és talán épen azért haladtak ezen országok a polgárosodásban többre, mert a becsületérzés nem volt eltompítva, nem volt elromolva.

Csak egy ellenvetést engedek tehát meg, t. ház, mint alaposat: az, hogy a testi büntetést mi helyettesítendő? nálunk fogházak még elegendő számmal nem léteznék. Hanem ezen ellenvetésre is részint megfelel a központi bizottság jelentése, részint arra vagyok bátor figyelmeztetni a t. házat, hogy nálunk igen sok olyan ugynevezett vétség vagy kihágás büntetett testileg, a mely tulajdonképen az igaz, a józan jogi fogalmak szerint egyáltalán fogva semmikép sem lett volna büntetendő. Példákat fogok előhozni. *(Halljuk!)* Tudok olyan esetet, uraim, hogy valaki azért küldte a maga kocsisát a maga szomszéd szolgabirájához, hogy veressen rája tizenkettőt, mert előtte való nap leitta magát s be nem fogott. Már kérem, t. ház, más országban az ilyen kocsisat egyszerűen elküldik, felmondván neki ura, *(Derültség, zaj. Halljuk!)* és azért azt hiszem, az új büntető-törvénykönyvnek behozatala után, a mit most egynémely szolgabíró vagy falusi bíró büntetésre méltó kihágásnak tart, az büntetésre méltónak, legalább fenyegető uton büntetésre méltónak nem fog tartatni.

Egyébiránt igen is megvallom, hogy e részben az aggodalmak nem egészen alaptalanok, miszerint fogházak elegendő számmal nem lévén, hogy ha erről a törvényhozás és illetőleg a kormány nem gondoskodik, a rend fentartása megzavartathatik.

De reményelem, a kormány, miután a törvény meg lesz hozva, haladéktalanul teljesítendő kötelességét.

És most csak azon kérdésre megyek át, t. ház: melyike a ház asztalán fekvő törvényjavaslatoknak fogadandó el a részletes vita alapjául?

Az igazságügyminiszter ur által benyújtott törvényjavaslat magában foglalja azon, a testi büntetések eltörlésére vonatkozó részleteket, a

melyeket az enyémbe is fel venni bátorkodom, és azon kívül ad hozzá még mást is, mindenestre eltörölendő maradványát a mult kornak, de melyek szerintem nem ezen törvényjavaslatba, nem ezen rubrum alá tartoznak, a melyek külön megannyi külön törvényezikk tárgyát képezik. Hozzájárul, hogy azon törvényjavaslat is, vagy a törvényjavaslatnak azon része, mely a testi büntetések eltörlésére vonatkozik, olyanokban tér el az enyémtől, a melyekre nézve szerénytelenség nélkül legyen mőndva, a magamét talán helyesebbnek tartom. A miniszter ur ugyanis nem tartja szükségesnek, hogy a sanyargatások, kinzások stb. külön megemlítettessenek és most ujlag töröltessenek el, miután egy régi törvény létezik a tortura ellen. Ámde először is legyen szabad azt kérdenem a t. miniszter urtól, hogy, ha ily törvény létezik, miért nem intézkedett két vagy harmadfél évi működése óta, hogy ezen torturák, ezen kinzások, sanyargatások ne létezzenek?

Pulszky Ferencz: Hiszen a megyékben nem parancsol!

Irányi Dániel: Igen sok eset volt fölemlitve; magam is emlékszem nem egyre, és bizonyosan maga a miniszter ur is megtudhatta volna, mint mindnyájan, a hirlapokból.

De nem insistálok erre, hanem inkább arra figyelmeztetem a t. házat, hogy vannak oly nemei a sanyargatásnak, kinzásnak, melyeket azon csendbiztos urak nem is tartanak kinzásnak, (*Felkiáltások jobb felől: A megyéknek nem parancsol a miniszter!*) a mit csak akkor fogunk elkerülni, ha átalán fogva a foglyoknak mindennemű bánalmazása szigoruan el lesz törölve.

Abban is különbözik az én törvényjavaslatom a miniszter urétól, hogy én csak annyiban engedem meg a bilincseket, mennyiben a foglyoknak őrzése azokat multhatatlanul megkívánja; a miniszter ur ellenben miniszteri rendelet által akarja meghatározni: mely esetekben alkalmazhatók a vasak.

Erre nézve először is azt gondolom, ezen kérdést miniszteri rendeletre bizni nem lehet, ez a törvényhozás dolga.

Másodszor pedig, ha a bilincs más célból, mint őrzés, mint biztosság céljából alkalmaztattik, az, szerintem, szintén szükségtelen kinzás.

A harmadik különbség pedig abban áll, hogy a miniszter ur nem jelöl ki valamely határozott sanctiót azokra nézve, kik ezen törvény ellenére ezentul is botoztatni mernek. Ellenben én igenis ilyen sanctió befoglalását szükségesnek tartottam; miniszter ur az ellene vétőket a felállítandó fegyelmi bírósághoz kívánja utasíttatni; én nem tudom, hogy miképen fog ezen fegyelmi bíróság ily kérdések felett itélni; különben is, mi-

dőn törvényjavaslatomat készítettem, ezen fegyelmi szék felállításáról még szó sem volt. Azonban azt gondolom, átalán fogva nem fölösleges a büntetést előre is megszabni, hogy tudják mindazon apró kényurak, hogy milyen fenyték vár rájuk, ha a meghozott törvény ellenére botoztatni mernének; és ennél fogva, t. ház, szabadságot veszek magamnak az én törvényjavaslatomat,¹⁾ a mennyiben a testi büntetés eltörlésére vonatkozik, részletes tárgyalás alapjául ajánlani a t. háznak.

De ha ezen óhajtasom nem találna visszhangra, előre kijelentem, hogy én annyira szükségesnek, annyira sürgetőnek tartom a testi büntetés eltörlését, és annyira kívánatosnak tartom, hogy ezen foltja a törvényhozásnak végkép és minél előbb eltöröltessék: hogy nem fogok késni a miniszter ur által beadott törvényjavaslatnak részleteibe is bebocsátkozni. (*Élénk helyeslés a szélső bal oldalon.*)

Deák Ferencz: T. ház! Az előttünk fekvő törvényjavaslat átalános tárgyalásra levén kitűzve, annak indokolásába, hogy a botbüntetés eltöröltessék, s a bilincs mint büntetés ne alkalmaztassék, teljesen fölöslegesnek tartom bocsátkozni: (*Helyeslés*) mert nem tartom szükségesnek védelmezni azt, a mit — bizton föl merem tenni a t. házról — senki sem fog megtámadni. (*Élénk helyeslés.*) Most csak azt óhajtom, hogy a törvényjavaslat átalános elfogadása közakarattal történjék, a min nem is kételkedem.

A két javaslat közül részemről czélszerűbbnek tartom a miniszteri javaslatot azért, mert különösen a földologban, a miben különbözik a bilincsré nézve, az elővigyázatra és néha a fegyelmi eljárásra nézve practikusabb szabályokat foglal magában.

Nem ereszkedem hosszabb tanácskozásokba és vitatkozásba, csak egyet jegyzek meg, mire nézve már a miniszter ur is nyilatkozott. Az első hét §-t szükségesnek és együtt elintézendőnek tartom. A 7-ik §. a vérdíjról szól, mely ámbár a botbüntetéssel szoros összefüggésben nincs, de ez is oly feudális maradvány, a mely két-három szóval eltörölhető, s ennek kimondása valóban nagyon kívánatos.

A mi azonban a törvényezikk többi szakaszát illeti: ha intézkedni akarunk a hatalmaskodásról, vagy mint hajdan nevezték, actus minoris violentiae és becstületsértésről, ezt mindenestre külön törvényjavaslatba kell tenni, külön javaslatban és részletesebben, mert ezt néhány sorral nem lehet elvégezni.

A hatalmaskodásnak oly sok neme van, és ezek annyira különbözök régi törvényeink szerint,

¹⁾ Lásd az *Irományok* 10-ik számát.

hogy annak három §-ban kimondása nagy hézagot hagy a törvényhozásban.

Némely esetben azt, mit a régi törvények, melyek talán nagyrészen most is fenállanak, mindenekelőtt megkívánják, hogy az elfoglalt tárgyozi jog felett hozassék ítélet, s így előbb repositiót kellett kérni- s ha a jogi ítélet kimondotta, hogy azt illeti, kitől elfoglalták, akkor volt helye a violentiának.

Igaz, sokszor magában a violentialis perben is ventilláltatott ama kérdés, és ott ítéltetett el, és korábbi időkben igen sok eset volt, hogy a civilis bíróság határozott benne; hanem most büntető eljárás alá vonatik, s így a violentiának, minden hatalmaskodásnak részletes és határozott megállapítása szükséges. Szükséges kimondani, hogy az nem ex officio, hanem magán kérésre vétessék e büntetési eljárás alá. Hasonló természetű, vagy legalább egy tekintetben egyforma, a becsületsértési kereset is. Annak igen sok neme van. Lehetnek becsületsértési esetek a törvényhozási testületek ellen: mikép toroltassanak meg ezek? az egész külön provisiót kíván, hogy a szólásszabadság megóvassék. Hajdan voltak az ugynevezett széksértések: hogy mennyire fentartandók ezek? az bővebb elucubratiót kíván. Lehetnek becsületsértések más gyűléseken, lehetnek magánkörökben, lehetnek nyilvánosan, lehetnek írásban, sajtó útján, melyekről aztán a sajtótörvény intézkedik.

Ezeket mind csak combinálva, együtt lehet törvényjavaslatba foglalni.

En tehát igen szivesen járulok ahhoz, mit a miniszter ur mondott, hogy ő rááll arra, hogy e törvényjavaslatnak ezen hátulsó része hagyassék ki, és tárgyaljuk átalánosságban és részleteiben is a hét első §-t, a következőkre nézve pedig akár most, akár utóbb mondjuk ki, hogy azok külön törvény tárgyát képezvén, a miniszterium adjon azok iránt törvényjavaslatot. *(Helyeslés.)*

En meg nem kötném a miniszterkezét, hogy mikor adja be: külön adja-e, vagy az annyira sürgetett és valóban óhajtott criminal-codex javaslatába foglalja bele?

Most a törvényjavaslat ezen részét, a 8-dik szakasztól végig, kihagynám, s az első hét szakaszt tárgyalás alá venném. Ezen első hét szakaszt pedig én is az átalános tárgyalás alapjául elfogadom. *(Élénk helyeslés.)*

Várady Gábor: T. ház! Nekem sincs szándékom az átalános vita alkalmával a t. ház figyelmét igénybe venni, mert hisz épen úgy, mint Deák Ferencz t. képviselőtársam mondotta, nincs, nem lehet e házban senki, ki akár az igazságügyminiszteri javaslatban, akár az Irányi Dániel t. barátom javaslatában foglalt azon té-

teleket, hogy a testi fenyték eltöröltessék, s a bilincsek némi megszorításokkal megszüntessenek, magáévá ne tenné. Csupán jelezni kívánom, t. ház, hogy midőn az átalános vita befejeztével az előttünk fekvő törvényjavaslatra szavazni fogok, azt azon feltevéssel teszem, hogy a 7-ik szakasztól lefelé a 13-dikig ezen szakaszok ki fognak hagyatni, a melyekre nézve bátor leszek, a részletes tárgyalás alkalmával, külön törvényjavaslatot és külön határozati javaslatot a t. ház eléterjeszteni. Ezt előre is kijelenteni hívtam; egyébiránt az előttünk fekvő törvényjavaslatot átalánosságban a részletes vita alapjául elfogadni kész vagyok. *(Elfogadjuk!)*

Csernátóy Lajos: T. ház! Miután a t. igazságügyér részéről törvényjavaslat terjesztett elő, más részről pedig az ellenzék egyik tagja is terjesztett elő törvényjavaslatot, a mely ugyanazon elvet vallja: én magam részéről is feleslegesnek tartottam mindenféle utalást arra, hogy mi történt a multban, hogy mi történjék a jövőben: mert a mi a jövőt illeti, az iránt a törvényjavaslat intézkedik, a mi pedig a multat illeti, arra nézve átalában köztünk véleménykülönbség nincs, s a mint Pest belváros igen t. képviselője mondotta, nekünk valóban ezen nagy elvet közakarattal, egyhangulag kell kimondanunk. Ezt azonban, bár főképp e miatt irattam fel magamat, miután előttem tekintélyes férfiak által elmondattott, nem fogtam volna ismételni, ha egyéb mondani valóm nem volna.

T. barátom Irányi Dániel s mások is, gyakran szokták mondani, hogy ez is, az is folt a nemzet testén, némelyik barbárnak nevezi, másik olyan különös kifejezésekkel él, mintha ezen magyar nemzet valami egészen különös lenne, az európai civilisatió közepette. En ezt határozottan visszautasítom. *(Helyeslés.)*

Vegyük ezt a botbüntetést magát. Angliában most is meg van. *(Ellenmondás a szélső bal oldalon: Csak a katonaságnál!)* De meg van! Ha megvan, tehát kérem, akkor nem lehet mondani a magyar nemzetre nézve, hogy barbár nemzet, mert itt a botbüntetés divatozik.

Irányi Dániel: Azt én nem mondtam!

Csernátóy Lajos: De az volt az értelme! Azt tetszett mondani, hogy tán azon nemzetek azért mentek előre a civilisatióban, mert nem volt náluk meg azon folt. Megvolt náluk is a folt, de előre mentek. Azért van önérzete egyik és másik nemzetnek, mert nem volt náluk botbüntetés. Nem azért, mert nem volt náluk botbüntetés; meg volt a botbüntetés; de a szabadság az oka, hogy előre mentek, nem a botbüntetés hiánya. Az angol hajóhadnál megkorbácsoltatnak a matrózok maig is; igaz, szégyen, hogy úgy teszik, gyalázat, de megvan; nem lehet tehát

azt mondani, hogy mi barbárok vagyunk, azért, mert nálunk meg van a botbüntetés; ott is meg van az. Ha pedig a polgári osztályt, nem katonai részét Angliának, tetszik venni, ott 3, 4 éve — nem tudom bizonyosan az évszámot — de azt tudom, hogy az utcai rablás egyik neme lábra kezdett kapni, az ugynevezett „garrotting“, a fojtogatás: akkor hozta a parlament azon törvényt, melynek folytán azok, kik garrottingozás végett befogattak és elítéltettek, egy hét alatt egyszer vagy kétszer megkorbácsoltattak. Ez nem régi törvény, t. ház, ez új törvény. Isten istsen, hogy én gondolatban is ellene legyek ezen törvényjavaslatnak, akár annak, melyet t. barátom Irányi Dániel előterjesztett; csak az fáj, hogy mindegyre hallom itt is, ott is, hogy mi — én nem tudom, valami vad emberek volnánk.

Irányi Dániel: Hol hallotta?

Csernátó Lajos: Sokszor hallottam emlegettetni a „foltot“ is. A folt megvan, igaz; de azon folt nem magyar folt, hanem európai folt, és az eltöröltetik előbb-utóbb mindenütt; tehát azt nem kell oda állítani úgy, mintha nekünk sajátságunk volna. Az nekünk nem sajátságunk. *(Helyeslés.)*

Én egyebet nem akartam a t. háznak mondani. *(Élénk helyeslés jobb felől, zaj a szélső bal oldalon.)*

Irányi Dániel: A t. ház talán megengedi nekem, hogy Csernátó Lajos barátom vádjára pár szóval válaszoljak. *(Fölkiáltások jobbról: Nem kell! A szélső bal oldalon: De hisz ez személyes kérdés!)* Ő ámbár maga is foltnak nevezi a testi büntetést, és ámbár maga is megengedi, hogy, kivéve az angol hadsereget és tengerészetet, egyetlen egy művelt európai államban sem létezik többé, engem, ki magam is csak foltnak neveztem a törvényhozásban e testi büntetést, s a ki egy szóval sem mondtam, hogy a magyar nemzet barbár, mondom, engem, ki épen az utolsó foltnak is eltörlésére való törekvés által azt akarom, hogy a magyar nemzet ott álljon, hol a többi civilizált európai nemzetek állanak, mondom, engem arról vádol, hogy én „barbár nemzetnek“ nevezem a magyart: én e vádat visszautasítom. *(Éljenzés a szélső bal oldalon.)* Én, t. ház, azt hiszem, elegendően megfelelttem a vádra.

Most nincs egyéb hátra, mint, hogy kijelentsem azt, miszerint annyira szivemen fekszik ezen törvényjavaslatnak mielőbbi keresztülvitele, hogy én minden további vitának kerülésével hozzájárulok a törvényjavaslat részletes tárgyalásához. *(Általános helyeslés.)*

Elnök: Méltóztatnak általánosságban elfogadni?

Horvát Boldizsár igazságügyminiszter: Nekem még előbb nyilatkoznom kell, t. ház, mert a háznak mindkét oldaláról egyhangu indítvány keletkezett arra nézve, hogy a törvényjavaslat második része a 8-ik §-tól kezdve elhagyassék.

Én nem találok egészen indokoltnak, hogy ezen §§-ok kimaradjanak, melyek a becsületsértés és kisebb hatalmaskodás eseteire vonatkoznak.

Ezen §§-ok kihagyatását ugyanis azzal motiválják, hogy a bennök foglaltak oly kényes tárgyak, melyeket bővebben, részletesebben kell codificálni. Az igaz, t. ház, semmi esetre sincs a kérdés, úgy a mint előttünk áll, kielégítőleg megoldva, de ebből nem az következik, hogy bizonyos elveket a törvényhozás ki ne mondjon. Például a becsületsértésre nézve ki lehet mondani azt, hogy becsületsértés felett nem a polgári, hanem a bűnvádi bíróság fog ezentúl itélni, természetesen az eddigi törvények szerint, miután azok mindaddig fenállanak, míg be nem hozzuk az új büntető törvénykönyvet.

Ugyanezt mondja a törvényjavaslat a kisebb hatalmaskodásról is.

Igaz, ez eddig jogi kérdés volt, de épen abban találok a legnagyobb anomáliát. Mert ez által mintegy kimondjuk, hogy sajátunkat erőszakkal visszafoglalni szabad; holott a helyes jogfogalom az, hogy ha a magamét nem tudom vissza kapni, azt erőszakkal vissza nem vehetem, hanem törvényes úton keresek orvoslást.

De nem akarom, t. ház, hogy ebből hosszú discussió támadjon; akár ma essünk e kérdésen keresztül, akár néhány hónappal később, mindenesetre szabályozni fogjuk rövid idő múlva e kérdést. Hogy hosszú discussióra alkalmat ne nyujtsak, kijelentem, hogy e törvényjavaslat második részét, mely a kisebb hatalmaskodásra vonatkozik, elhagyhatjuk s csupán az első hét szakaszra kívánom a tárgyalást kiterjesztetni. *(Helyeslés.)*

Elnök: Elfogadja a t. ház az igazságügyminiszter ur által . . . .

Tisza Kálmán: Engedelmet kérek, t. ház. Csak azt vagyok bátor megjegyezni: ha úgy méltóztatik a kérdést föltenni, hogy a törvényjavaslatot, úgy a mint van, elfogadja-e a ház a részletes vita alapjául? akkor én részemről hozzájárulok, de most előre a kérdésben levő szakaszokat elfogadni azért nem ohajtanám, mert akkor elesném attól, hogy a részletes vita alkalmával az illető helyeken módosítványt tehessek. Bátorodom tehát kérni, hogy az egészre nézve történjék szavazás, és e szakaszok kihagyását a részletes tárgyalásnál eszközöljük. *(Helyeslés.)*

Elnök: Elfogadja a t. ház a törvényjavaslatot úgy, a mint az benyújtott, általánosságban a részletes tárgyalás alapjául? A kik elfogadják, méltóztassanak fölállani. *(Megtörténik.)* A nagy többség általánosságban elfogadja. Következik a részletes tárgyalás. Jegyző ur olvassa fel az eredeti szöveget; a központi bizottság előadója fogja megtenni észrevételeit.

Patay István: Csak azt akarom tudni, hogy mikép megy a jegyzőkönyvbe az elnöki kijelentés? Nekem erre nézve van észrevételem, és kérem magam kihallgattatni. *(Halljuk!)* Az elnök ur úgy jelentette ki a szavazás eredményét, hogy a törvényjavaslatot nagy többség fogadta el. Én azon ellenvetést teszem, hogy nem nagy többséggel, hanem hogy egyhangulag elfogadtuk; mert ha így jönne a jegyzőkönyvbe, hogy nagy többség, akkor én ellenpróbát kérek.

Gajzágó Salamon: T. ház! Én a magam részéről szintén nem állottam föl, de nem azért, mintha magában a törvényjavaslatban lefektetett elveket nem pártoltam volna; hanem mert a kérdés, úgy a mint föltétetett, engem arra kényszerített, hogy ne szavazzak, és pedig azért, mert azokhoz tartozom, kik a törvényjavaslatnak csak első hét §-át fogadják el általánosságban, részletes tárgyalás alapjául, nem pedig a többit is. A kérdés pedig úgy volt feltéve, hogy az egész törvényjavaslatot általánosságban elfogadja-e a ház. *(Helyeslés.)*

Elnök: A t. ház a törvényjavaslatot általánosan elfogadta. *(Helyeslés.)*

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa a törvényjavaslat címét¹⁾).*

Szell Kálmán előadó: A címre nézve a központi bizottságnak észrevétele nincs; de úgy gondolom, hogy most annak változni kell.

Mátyus Arisztid: T. ház! Csak egy szóra van módosítványom a törvényjavaslat címére vonatkozólag. A törvényjavaslatnak címében ezen szó foglaltatik „törvényre“, én a jogi terminologia szerint ezen szót nem tartom correctnek. Büntető törvényről csak akkor és ott szólhatni, a hol rendezett törvénykönyv van: mi azt nem mondhatjuk, hogy törvénykönyvünk van; és így kénytelenek vagyunk mindannyiszor, valahányszor az összes törvényekről szólunk, a többes számot használni, nem pedig az egyes számot.

Módosítványom tehát, melyet benyújtani bátor vagyok, így hangzik: „E szó helyett „a törvényre“ tétessék „törvényekre.“

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa Mátyus Arisztid módosítványát.)*

¹⁾ Lásd az *Irományok* 51-dik számát.

Nehrebeczky Sándor: T. ház! Ezen törvényjavaslatnak czime annyira általános, hogy abból tartalmára nézve még csak következtetést sem lehet vonni. Az én szerény nézetem az, hogy az ily általános czimnek csak akkor van helye, midőn a törvényben annyi sok tárgy intéztetik el, hogy az egyes tárgyaknak a czimben való elősorolása hosszadalmas lenne; itt azonban ezen eset fen nem forog, mert itt egyébről, mint a testi fenyték és a vérdij eltörléséről nincs intézkedés. A czimet tehát nézetem szerint, ekkép kellene itt módosítani: „a testi fenyték és vérdij eltörléséről.“

Simonyi Lajos b.: Elöttem szólott képviselő urnak véleményét nem pártolhatom, és azt hiszem, a központi bizottság által előterjesztett törvényjavaslatnak a czime igen helyes: mert nem akarom, hogy Magyarország törvénykönyvében ki legyen mondva az, hogy csak 1869. év végével töröltetett el a testi büntetések alkalmazása; én ezt compromittálónak tartom az országra nézve. Miután pedig a központi bizottság által előterjesztett törvényjavaslatban ez kikerültek és a vérdij megszüntetése is kimondatik, én a központi bizottság által előterjesztett czimet úgy, a mint azt elvbarátom Mátyus előterjesztette, helyesnek és jónak tartom. *(Helyeslés.)*

Elnök: Két módosítvány van beadva: melyiket fogadja el a t. ház? Mindkét módosítvány még egyszer fel fog olvastatni.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa Mátyus Arisztid módosítványát.)*

Elnök: Ezen módosítványt beadta Mátyus Arisztid. A másik ez:

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa Nehrebeczky Sándor módosítványát.)*

Elnök: Mindenekelőtt a szerkezet jó szavazás alá. Elfogadja a t. ház a szerkezetet úgy, a mint a központi bizottság javasolja? *(Felkiáltások: El! Nem!)* A kik elfogadják, méltóztassanak fölkelni. *(Megtörténik.)* Kérek ellenpróbát: a kik nem fogadják el, méltóztassanak fölkelni. *(Megtörténik.)* A többség nem fogadja el a központi bizottság szerkezetét.

Most következik Mátyus képviselő ur módosítása, mely szerint ezen szó helyett: „törvényre“ az tétessék: „törvényekre“. A kik ezt elfogadják, méltóztassanak fölállni. *(Megtörténik.)* Kérek ellenpróbát: a kik nem fogadják el, méltóztassanak fölállni. *(Megtörténik.)* A többség elfogadja Mátyus Arisztid módosítását, s ez által a másik módosítvány elesik.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa a törvényjavaslat első szakaszát.)*

Szell Kálmán előadó: Az első §-ra nézve a központi bizottságnak azon módosítása

van, hogy az utolsó szó előtt közbeszurandók e szavak: „ugy bűnvádi, mint rendőri esetekben.“ E szerint a szakasz következőkép hangzanék: „A testi fenyíték mint fő-, mellék-, vagy súlyosító büntetés, továbbá mint fegyelmi büntetés, ugy bűnvádi mint rendőri esetekben eltöröltetik“.

Majthényi Dezső: T. ház! Miután, legalább tudtomra, a testi fenyíték nem törvény erejénél fogva, hanem csak elnézésből alkalmaztatott itt-ott a gyakorlatban, azt hiszem, a szövegen levő szakaszban előforduló azon kitétel, hogy a testi fenyíték „eltöröltetik“, mind a valóságnak megfelelőbben, mind a magyar nyelv szellemével sokkal inkább megférően akként volna szerkesztendő; hogy a testi fenyíték „többé nem alkalmazható“, mely módosítványom, ha elfogadtatnék, az egész első szakasz, t. i. a központi bizottság szövegezése szerint, következőkép hangzanék: „A testi fenyíték mint fő-, mellék-, vagy súlyosító büntetés, továbbá mint fegyelmi büntetés sem bűnvádi, sem rendőri esetekben többé nem alkalmazható“.

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa *Majthényi Dezső módosítványát.*)

Elnök: Elfogadja-e a t. ház a szerkezetet úgy, a mint a központi bizottság javasolja? A kik elfogadják, méltóztassanak fölállni. (*Megtörténik.*) A többség nem fogadja el. E szerint most a módosítvány lesz szavazásra kitűzve: méltóztatnak-e a módosítványt elfogadni, vagy nem? A kik elfogadják, méltóztassanak fölállni. (*Megtörténik.*) A többség a módosítványt elfogadja.

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa a törvényjavaslat második §-át.)

Szell Kálmán előadó: A központi bizottságnak nincs észrevétele.

Ghyezy Ignác: Az imént felolvasott §. második bekezdésére nézve nincs észrevételem; az első bekezdés azonban igénytelen véleményem szerint nem egészen szabatos, mert kimondja ugyan, hogy mindazon esetekben, melyekben a testi fenyíték mint főbüntetés volt volna alkalmazandó, azt fogsággal lehet helyettesíteni; de a bírónak a helyettesítés arányának kulcsa iránt nem nyujtván tájékozást, a határozatot egészen annak önkényére bizza. Még inkább áll azon esetre nézve, midőn a testi fenyíték csak a főbüntetés súlyosítására lenne alkalmazandó. Ez esetben is ugyan kimondja, hogy a súlyosításnak más megengedett nemei alkalmazhatók, de teszi ezt tisztán és teljes általánosságban, a nélkül, hogy, mint kellene, határozottan megnevezné a súlyosításnak azon megengedett nemeit. Ez esetben is a megválasztása a súlyosítás nemének egészen a bíró akarására van hagyva. Tekintve tehát a

javaslatnak imént felhozott határozatlanságát, melynél fogva mind a fogság tartamának kiszabása, mind pedig a súlyosítási módok megválasztása tisztán és egyedül a bíró belátásától tétetik függővé, és tekintve azt, hogy a bíró tudva, miként a jelen törvény életbe léptetésének idejétől kezdve ő testi büntetést többé nem alkalmazhat, de tudván azt is, hogy a büntetést a büntett fokozatához mérve kell neki kiszabnia: kétség nem lehet abban, hogy a miniszter által a nélkül is a kellő qualificatióval ellátott egyének sorából kinevezendő bíró ezek tudatában minden egyes esetben meg fogja találni a fogság tartamának és súlyosítás nemének azon, a fenálló törvények és a gyakorlattal megegyező módját és azon helyes mértékét, mely szükséges arra, hogy a büntetés se túlszigoru, se pedig kelleténél enyhébb ne legyen. Mindezeknél fogva bátor vagyok a jelen 2-ik bekezdés kihagyását és helyette az Irányi Dániel képviselő ur által beadott törvényjavaslat 3-ik §-ának — miután az amannál már csak annyiból is szabatosabb, hogy a súlyosítás egyik és másik nemét világosan megnevezi — némi módosítással leendő beiktatását javaslatba hozni, és végre a ház asztalára egy módosítványt letenni, (*Halljuk!*) mely így hangzik. (*Olvassa:*) „Módosítvány a büntető törvényekre és gyakorlatra vonatkozó törvényjavaslat 2-ik §-ához: „A mely bűntények, vétségek és kihágások elkövetői a fenálló törvények szerint testi büntetéssel is fenyíthetnek: ezentul fogság- vagy pénzbírsággal, s illetőleg a két utóbbinak együttesen leendő alkalmazásával lesznek fenyítendők.“

A másik bekezdés megmarad ugy a hogy van. (*Helyeslés bal felől.*)

Elnök: Még egyszer fel fog olvastatni.

Bujanovics Sándor jegyző (felolvassa *Ghyezy Ignác módosítványát.*)

Elnök: Elfogadja a t. ház a második §. eredeti szerkezetét? (*Elfogadjuk! Nem fogadjuk el!*) A kik elfogadják, méltóztassanak fölállni. (*Megtörténik.*) Kérek ellenpróbát. (*Megtörténik.*) A többség elfogadja az eredeti szerkezetet. (*Felkiáltások: Nem fogadta el!*) Ha a t. ház nem nyugzik meg az elnöki kijelentésben, számláljuk meg a szavazókat. (*Nem szükséges!*) Tehát a szakasz eredeti szerkezetében elfogadtatott.

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa a törvényjavaslat 3-ik §-át.)

Szell Kálmán előadó: A harmadik §-ra a központi bizottságnak módosítványa van. A 3-ik §. első bekezdésének utolsó szava elé tétessék közbe: „mint büntetésnek.“ E módosítványnak oka azon logikai összefüggésben rejlik, melylyel e módosítvány van az eredeti törvényjavaslat 6-ik §-ával, hol ugyanis a bilincsek mint biztossági és mint megelőző eszköz a foglyok

örizetére fen van tartva; ennél fogva általában kimondani, hogy ez eltöröltetik, e §. értelménél fogva nem lehet, ha csak a t. ház — és épen ezért javasolja a központi bizottság e módosítványt — el nem fogadja a központi bizottság által ajánlott módosítást, és ekkor a logikai összefüggés meglesz a két szakasz közt.

Ghyezy Ignác : Mindazon indokok, melyeket csak imént az előbbi §-us első bekezdésére nézve felhozni szerencsém volt, e §-us második bekezdésére is állnak. Nem kívánom tehát azok ismétlésével a t. ház becses türelmét igénybe venni, és azért egyszerűen hivatkozva azokra, csak azt vagyok bátor megjegyezni, hogy miután a bírák a miniszter ur által kétségen kívül a kellő szakképzettséggel ellátott egyének közül fognak kineveztetni, kétség nem lehet abban, hogy azok minden egyes esetben a bilincsek helyettesítésének azon módját, mely a törvényekkel és a gyakorlattal megegyez, úgy annak helyes mértékét is meg fogják találni. Ennél fogva bátor vagyok a 2-ik bekezdés kihagyását javaslatba hozni, és e végre a t. ház asztalára egy módosítványt letenni, mely így szól: *(Olvassa)*: „Módosítvány a büntető törvényekre és gyakorlatra vonatkozó törvényjavaslat 3-dik §-ához. Hasonlóul eltöröltetik mindennemű bilincsek, mint büntetésnek alkalmazása.“

„A második bekezdés egészen elmarad.“

Horvát Boldizsár igazságügyminiszter : Már előbb is felakartam szólalni, a mennyiben a t. képviselő ur előbbi módosítványa is ugyanazt czélozta, mit a jelenlegi. A két módosítványban azon elv van felállítva, hogy ha eddig testi fenyíték van a büntetés súlyosbitása végett használatban, az ezentul fogsággal és pénzzel együtt helyettesíttessék. Bocsánatot kérek, nem mondhatjuk ki azon elvet, hogy a ki valamely büntetést követett el, azt pénzbírságra is lehessen ítélni. A t. képviselő ur indítványa ezen elvet involválja. Pénzbírságnak eddig csak fegyelmi büntetéseknel, pl. kihágásoknál volt helye; de azt csak nem mondhatjuk ki, hogy oly büntényeknél, melyeknél eddig mint súlyosbitó büntetés a testi fenyíték is alkalmaztatott, ott most, az ő indítványa szerint, fogság és pénzbüntetés együttesen alkalmaztassék. Nem egyszerűen leszavazni akartuk tehát előbb a módosítványt, hanem fontos okaink voltak arra. Ennél fogva a jelen módosítványt, mely ugyanazt czélozta, sem fogadhatjuk el, és kérem a t. házat, méltóztassék azt elejteni. *(Helyesítés jobb felől.)*

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa Ghyezy Ignác módosítványát.)*

Elnök : Méltóztatnak elfogadni a központi bizottság szövegezését? *(Elfogadjuk!)* A kik

elfogadják, méltóztassanak fölállani. *(Megtörténik.)* A többség elfogadta.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa a 4-ik §-t.)*

Szell Kálmán előadó : A központi bizottságnak ezen szakaszra csak stylaris észrevételei vannak.

Az első bekezdésben e szó helyett „keletkezében“ irassék „következében“; e szó helyett „súlyosítás“ mindkét bekezdésben irassék: „súlyosbitás“.

Elnök : Méltóztatnak elfogadni ezen szakaszt a központi bizottság szövegezése szerint? *(Elfogadjuk!)* Elfogadtatott.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa az 5-ik §-t.)*

Szell Kálmán előadó : A központi bizottságnak itt csak azon észrevétele van, hogy az 5-ik és 6-ik §-us egymással fölcserélendő volna. Indítványozza ezt különösen a logikai összefüggés miatt, miután a 6-ik §-us még szintén a bilincsekről szól, az 5-dik pedig már nem. A 6-dik §-usból lenne tehát 5-ik §-us, az 5-ik §-usból pedig 6-ik §-us.

Elnök : Méltóztatnak elfogadni ezen módosítványt? *(Elfogadjuk!)* Elfogadtatott.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa a 6-ik §-t.)*

Szell Kálmán előadó : A központi bizottság ezen szakaszra nézve egészen új szöveget indítványoz, mely így hangzik: „A bilincsek mint megelőző biztossági és fegyelmi eszköznek fegyenczek vagy vizsgálati fogságban levő személyek ellen szükséges alkalmazása iránt az igazságügyminiszter külön rendelet által intézkedik.“

Engedje meg a t. ház, hogy a mennyiben ezen szakasz azok közé tartozik, a melyekre nézve az igazságügyminiszter ur által beadott javaslat különbözik az Irányi képviselő ur által beadott törvényjavaslattól, egész rövidséggel indokoljam, hogy miért tartotta meg e pontnál a központi bizottság az igazságügyminiszter ur által beadott javaslatot, és miért nem fogadta el Irányi képviselőét? *(Halljuk!)*

Irányi Dániel képviselő ur teljesen egyetért az igazságügyminiszter urral abban, hogy a bilincs, mint büntetés eltörölendő. Ez az általános elv, melyet törvényjavaslataikban mind a ketten kifejeztek. A kivételes az, a mit a bizottság is ajánl, hogy a vizsgálati fogságban levő személyek és fegyenczek megőrzésére addig, míg szükséges, bilincsek alkalmaztassék. De az eltérés nem ebben van, az igazságügyminiszter ur és Irányi Dániel által beadott törvényjavaslatok között, hanem abban, hogy míg az igazságügyminiszter ur és utána a központi bizottság, mely azt elfogadta, azon

nézetben van, hogy a bilincs alkalmazásának mérvét, idejét az igazságügyminiszternek rendelkezésére bizza, addig Irányi Dániel ur, azt egyszerűen csak kimondva, hogy mikép alkalmaztathatik, nem mondja ki, hogy a miniszterre vagy a végrehajtó eszközre bizza. A különbség a kettő közt az, hogy miután a központi bizottság ennek alkalmazását igen fontosnak tartja, és mert ez kivételt képez, inkább kívánja az igazságügyminiszter rendelkezésére bizoni, mint a végrehajtó közegre, a hajdura vagy szolgabíróra, egyszerűen arra, a kire a törvényt alkalmazzuk. Irányi Dániel képviselő ur — a mint most beszédében is kimondá — törvényben szeretné kifejezni azt, és nem akarja az igazságügyminiszterre bizoni.

Én most ujabban átnéztem Irányi Dániel ur törvényjavaslatát, de azt, hogy az a törvényjavaslatban kifejtve lenne, nem találtam. Sőt azt hiszem, miután törvényjavaslata végére szintén fölvetette azt, hogy a jelen törvény végrehajtásával az igazságügyminiszter bizatik meg, — és miután ezen dispositió kifejezését törvényjavaslatában elmulasztotta: azt hiszem, ő sem zárja ki, hogy szükség esetében a miniszter rendelkezék.

Ezen okoknál fogva a központi bizottság ezen szakaszt megtartotta, csak más szövegezést adott, mely inkább stylaris és az értelemnek világosabb kifejezésére szoritkozik. Ajánlom tehát a központi bizottság módosítását a tisztelt ház pártfogásába. *(Helyeslés.)*

Nyáry Pál: T. ház! Én azt hiszem, ezen 5-dik pontban a rendelkezés csak ideiglenes, addig t. i., mig a törvényhozás az egész eljárásról kimerítőleg fog intézkedni. Annálfogva minden indokolást szükségtelennek tartok, s gondolom, a miniszter urnak sem lesz szava ellene, ha az 5-ik §. 4-ik sorában ezen szó után: „iránt“ oda igtattatik: „a törvényhozás további rendelkezéseig.“

Horvát Boldizsár igazságügyminiszter: Elfogadom. *(Elfogadjuk!)*

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa Nehrebeczky Sándor módosítványát:)* „Az 5. §. eként lenne szerkesztendő: „A bilincsnek, mint elővigyázati, közbiztossági és fegyelmi eszköznek, fegyenczek vagy vizsgálati fogságban levő személyek ellen szükséges alkalmazása megengedett, s az igazságügyminiszter az ez iránti intézkedés megtételére felhatalmaztatik.“

Nehrebeczky Sándor: T. ház! Azon módosítványt, melyet Nyáry Pál képviselő ur előterjesztett, elfogadom és e törvénybe illesztendőnek vélem. Nekem csak stylaris tekintetben volt észrevételem e szakasz ellen. A „megelőzési“ szónál jobban kifejezi az „elővigyázati“ szó azt, a mit itt kifejezni akarunk. A „biztossági“ szó helyett

továbbá ezt kívánám tétetni: „közbiztossági.“ Harmadik megjegyzésem az, hogy miután ezen törvényben világosan kimondatik, hogy a bilincs mint büntetés eltöröltetik, itt határozottan kimondassék, hogy a bilincs, ez esetben, mint ilyen eszköz megengedettetik.

Csiky Sándor: T. ház! Miután t. ház azon véleményben van, hogy a bilincsnek teljes alkalmazását eltörölnöndőnek tartja, és hogy az semmi esetben ne alkalmaztassék: e tekintetben az én véleményem is ahhoz járul, hogy közbiztossági szempontból és elővigyázati szabályként a bilincsnek alkalmazhatósága továbbra is megengedtessek, s ehhez képest én is szavazatommal ehhez vagyok bátor járulni. Hanem az mindenestre ohajtandó, hogy, ha nem lehet tökéletesen minden felmerülő esetre nézve törvényileg intézkedni, mégis legyen mód, és szabjon a törvényhozás némely oly korlátokat, a melyek szerint a bíró önkényének, s az eljáró szeszélyének gát vettessék. Ezért bátorokodom a t. ház elé módosítványt adni be, s kérem azt elfogadtatni. *(Olvassa:)* „A 3-ik sorban ezen szó után „alkalmazása“ tétessék: „csak addig engedtetik meg, a mig ennek használatát az elővigyázati szabályok kerülhetetlenné teszik.“ *(Derültég.)*

Ludvigh János: Egyetlen egy szóra van észrevételem, és ez az észrevétel annyiban fontos, mert a „megelőző“ szó jelent praeventivet is. Tudjuk pedig, hogy a praeventiv szónak a büntetőkönyvekben micsoda tág értelme van; azért én ennél helyesebbnek tartom Nehrebeczky Sándor azon indítványát, hogy ezen szó „megelőző“ „elővigyázati“ szóval cseréltessék fel, mert mondom, hogy ez két különböző elvet foglal magában.

Irányi Dániel: T. ház! Valamint az első §-nál nem voltam megnyugtatta, azon szaknak kihagyása következtében, a melyek a kinzásokat és bántalmazásokat tiltják, mert bár igen jól tudom, mint meg is jegyeztem, hogy azokat a törvény rég eltiltotta; de miután a gyakorlatban tetteleg léteznek, szükségesnek tartottam, hogy azokat határozott s új törvény által eltiltani nem lenne fölösleges: ugy most a jelen §-nál, megvallom, azon kétely támadt bennem, vajon hogy fogja érteni miniszter ur ezen §-nak az életbeni alkalmazását, midőn azon kevés börtönben, a melyeket eddig megvizsgáltam, azt tapasztaltam, hogy olyan börtönökben, a melyek tökéletesen biztosak, a melyekben vasrostélyok vannak, a melyekben vassal pántozott ajtók vannak, hol 3 ajtót kellene feltörni a fegyenczeknek, hogy megszökhessenek, ott is vas van a fegyenczek lábán? Tudom ugyan, hogy azon börtönök, mert államfogdát még nem vizsgálhattam meg, városi és megyei börtönök vol-

tak; de azt gondolom, t. ház, hogy az igazságügyminiszternek e tekintetben tán még nincs megkötve a keze. Én tudom, hogy van egy helytartótanácsi rendelet erre vonatkozólag, nem tudom: vajon mással pótolta-e az igazságügyminiszter ur? nekem a múlt télen még azt mutatták, de miután nem értem rá elolvasni, nem tudom tehát, ha vajon e helytartótanácsi rendelet értelmében járnak-e el most vagy sem; de azt tudom, hogy oly helyen is alkalmazták a bilincseket, hol a megszökéstől általában félni nem lehet. Hogy ha netalán az igazságügyminiszterium szintén ily óvatos találna lenni a maga rendeleteiben, akkor, megvallom, e törvénynek célja nem lenne elérve: következőleg helyesnek tartom azt, hogy jelentse ki a törvény világosan, mire és mi célból, és meddig engedtetik meg a bilincs. Ezen cél pedig, azt hiszem, jobban érjük el, ha azon szerkezet fogadtatik el, melyet én indítványoztam, jelesen: „A bilincsek alkalmazása csak azon esetekben és addig engedtetik meg, a melyekben és a meddig azt a letartóztatott személyek őrzése mulhatlanul megkívánja, s akkor is a célnak megfelelő könnyű vasak lesznek alkalmazandók.“

Ajánlom módosítványomat.

Horvát Boldizsár igazságügyminiszter: Irányi képviselő urnak hozzám intézett két kérdésére akarok válaszolni. Az első az, hogy miért nem vétettem le eddig is az országos fogházakban a bilincseket a fegyenczelekről? Erre azt felelem, hogy azért, mert nem volt hozzá jogom; mert én tartozom az ítéletet úgy végrehajtani, a mint azt a törvényes bíróság meghozta, és mert a bírói hatalom gyakorlatába avatkoztam volna bele törvényellenesen, ha e törvény nélkül a bilincsek levételét határoztam volna el. *(Helyeslés.)* Ezentúl, ha majd e törvényjavaslat törvény erejére emelkedik, meg lehet arról győződve a tisztelt képviselő ur, hogy mindazon országos fogházakban, melyek a kormány közvetlen felügyelete alatt állanak, s melyekben az épületeknél fogva mégis több rendet lehet behozni, mint a megyei fogházakba, hol tehát a megszökéstől tartani nem lehet — a bilincseket azonnal le fogom vétetni. *(Helyeslés.)* Mit leszek teendő a megyei fogházakban, melyek most a belügyminiszter költségvetésében vannak fölvéve és annak ressortjához tartoznak, azt e pillanatban megmondani képes nem vagyok: mert én minden egyes megyei börtön helyzetét nem ismerem, és nem tudok még most bizonyost mondani e tárgyban azért is, mert ily kérdést az illető megyei bizottságok meghallgatása nélkül eldönteni egyáltalában nem akarok és nem tartanám tanácsosnak. *(Élénk helyeslés.)*

Másik kérdése a képviselő urnak az volt:

vajon az országos fogházakban most is a volt helytartótanács által kibocsátott eljárási szabályzat van-e alkalmazásban?

Irányi Dániel: A megyei fogházakban!
Horvát Boldizsár igazságügyminiszter: A megyeiekről nem mondhatok semmit. Az országos fogházak alattam állanak, s ezekre nézve ezen év elején általános eljárási szabályzatot bocsátottam ki, mely a hivatalos rendeletek tárában meg is jelent, s mely jelenleg az országos fogházakra nézve érvényben áll, addig, míg a törvényhozás másképen nem fog rendelkezni. A megyei fogházakra nézve az illető megyei bizottságok rendelkeznek, mert a felügyeleti jogot első sorban a megyei bizottságok gyakorolják és így ez a municipiumok hatáskörébe tartozik.

Tisza Kálmán: T. ház! A felforgó módosítványok közül a Nyáry Pál t. barátom által beadottat pártolom, azon egy szónak megváltoztatásával, melyre Ludvig képviselőtársam figyelmessé tett, hogy „megelőző“ helyett „elővigyázati“ tétessék, mi, miután az eszmét senki sem ellenezte, azt hiszem, nem is fog akadályra találni. Nehrebeczky képviselőtársam indítványát nem fogadhatom el azért, mert az, úgy hiszem, tovább megy, mint a mennyire a háznak menni kedve volna, a mennyiben egész általánosságban mondja ki a bilincsek használatának megengedését, oly módon tehát, hogy jóformán senkit, ki azt alkalmazná, ha törvénytelenül alkalmazná is, nem lehetne feleletre vonni: mert azon általános kifejezés alatt mindenki jogositva érezné magát bilincsek alkalmazására.

De nem fogadom el Irányi képviselőtársam szerkezetét sem, szemben Nyáryéval, mert azon szerkezet szerint is mégis meg kellene valakinek itélnie, hogy szükséges-e tehát bilincs vagy nem? és miután valakinek meg kellene ezt itélnie, én részemről sokkal jobban szeretem, hogy legyen az a valaki az, kit az ezen tárgyban hozott ítéletért szükség esetében még feleletre is lehet vonni, mintsem hogy általunk nem is ismert, mindenütt különféle közegek legyenek erre hivatva, melyeket aztán, ha tulhajtják is a törvényrendeletét, csak 3., 4. és 5-ik fokon keresztül lehet feleletre vonni. Én tehát, mint mondtam, Nyáry Pál képviselőtársam módosítását pártolom s abban sokkal több megnyugvást találok, mint akármelyikben a többiek közül.

Elnök: Mielőtt a többféle módosítványokra átmennénk, első kérdésül tartozom föltenni a szerkezetet, a mint azt a központi bizottság ajánlotta. Méltóztatnak azt elfogadni?

Horvát Boldizsár igazságügyminiszter: T. ház! Azt gondolom, olyan esetben, midőn módosítvány tétetik bármely oldalról, s a

miniszter azt elfogadja, az eredeti szerkezetre nem is kellene szavazni. *(Fölkiáltások: Az a szabály!)* Bocsánatot kérek, midőn én azt elfogadom, ki az iniciativa jogával éltem, akkor mintegy a magamét visszavonom és azt teszem magamévá.

Én a Nyáry képviselő ur módosítványát egész készséggel elfogadom; én is csak úgy értettem, hogy a törvényhozás további rendelkezéséig, a mint másképp érteni nem is lehet.

A mi Nehrebeczky képviselő ur módosítását illeti, hogy „megelőző“ helyett „elővigyázati“ tétessék, azt egész készséggel elfogadom; hanem viszont Nehrebeczky módosítványának többi részét, hol az van mondva, hogy „megengedettik a bilincsek alkalmazása,“ ugyanazon okoknál fogva, melyeket igen szépen kifejtett Tisza Kálmán képviselő ur, mert utóvégre nem tudnók, hogy ha ott áll „megengedtetvén“, ki fogja azt megengedni és ki fogja alkalmazni, és mert az ellentétben állana a törvényjavaslat utolsó §-ával, mely szerint „ezen törvény végrehajtásával az igazságügyminiszter bizatik meg.“ Ha mindent ki akarnak kezemből venni, ez esetben méltóztassanak ezen utolsó §-t eltörölni: mert ha a büntetést is más szabja ki, a bilincseket is más veszi le, nincs mit életbe léptessek, nincs tehát miért felelős legyek.

Kérem a t. házat a szöveget ilyképen elfogadni: „A bilincsek, mint elővigyázati, biztossági és fegyelmi eszköznek, fegyenczek vagy vizsgálati fogságban levő személyek elleni szükséges alkalmazása iránt, a törvényhozás további rendelkezéseig, az igazságügyminiszter külön rendelet által intézkedik.“ *(Helyeslés. Elfogadjuk!)*

Elnök: Bocsásson meg a t. miniszter ur, de én a szabálynak tartozom engedelmeskedni. A házszabályok 146. §-a azt mondja: „Legelőször a központi bizottság, majd a külön biztossági javaslat stb. jön szavazás alá“; a mi nem zárja ki azt, hogy a miniszternek mostani újabb javaslatát ne fogadhassa el a ház. Ha a ház nem fogadja el a szerkezetet úgy, a mint van, a módosítványok jönnek majd szavazás alá.

Az első kérdés tehát: Méltóztatnak-e elfogadni a szerkezetet? *(Nem!)* Tehát nem fogadtatott el.

A legközelebb álló módosítvány Nyáry Pál képviselőé.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa Nyáry Pál módosítványát. Felkiáltások: Elfogadjuk!)*

Elnök: Tehát el van fogadva.

Továbbá, méltóztatnak elfogadni, hogy „megelőző“ szó helyett tétessék „elővigyázati“, a mint az a miniszter ur által is el lett fogadva? *(Elfogadjuk!)* Tehát szintén el van fogadva.

S így az egész §. következőképen hangzik:

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa:)*

„5. §. A bilincsek, mint elővigyázati, biztossági és fegyelmi eszköznek, fegyenczek, vagy vizsgálati fogságban levő személyek ellen szükséges alkalmazása iránt, a törvényhozás további intézkedéseig, az igazságügyminiszter külön rendelet által intézkedik.“

Szell Kálmán előadó: Most következik az előbbeni 5-ik, most már 6-ik §.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa az eredeti 5. most már 6-ik §-t.)*

Szell Kálmán előadó: A központi bizottság csak egy szót kíván beszuratni a most 6-ik, előbb 5-ik §-ba, és pedig ezen szó „bíró“ elé tétessék „bírószág“, mint még tágabb kifejtése a fogalomnak. *(Helyeslés.)*

Elnök: Méltóztatnak elfogadni a központi bizottság indítványát? *(Elfogadjuk!)* Tehát el van fogadva.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa a 7-ik §-t.)*

Szell Kálmán előadó: A központi bizottságnak ezen §-ra nézve nincs észrevétele.

Ezután, t. ház, véleményem szerint — nem mint a központi bizottság előadója vagyok szerencsés felszólalni — következnek még a törvényjavaslatnak két utolsó §-a; a közbeeső §§-ok, nézetem szerint, kihagyandók, minthogy a becsületsértések és kisebb hatalmaskodások vétségéről ezen törvényjavaslatban gondoskodni nem lehet. *(Helyeslés.)*

Elnök: A 7-ik §. tehát el van fogadva.

Bujanovics Sándor jegyző *(olvassa a 8-ik §-t.)*

Deák Ferencz: Az általam előbb beadott módosítvány folytán bátorodom megjegyezni, hogy ezen 8—13. §§-okra bezárólag vonatkozik az én módosítványom, hogy t. i. ezeket és az abban foglalt tárgyakat hagyjuk el és utasítsuk oda a miniszteriumot, hogy ezen tárgyakról részletes és kimerítő törvényjavaslatot terjeszzen elő. Mindenekelőtt azon kérdést kellene eldönteni, hogy ezen §§-okat kihagyjuk-e vagy nem? Mert ha a többség kihagyja, akkor minden további módosítvány fölösleges; ha pedig nem hagyja ki, akkor átmehetünk a §§-okra *(Helyeslés.)* Megjegyzem azonban, hogy nem végig marad ki, mert már a 14. és 15. §. megmarad, mivel a botbüntetés eltörlésére vonatkozik a 14. §., a melyben az mondatik, hogy az ezen törvénnyel ellenkező törvények és szabályok eltöröltetnek, valamint a 15. §. is, mely szerint „ezen törvény végrehajtásával az igazságügyminiszter bizatik meg.“ Kimaradnának tehát a 8., 9., 10., 11., 12., 13. §§-ok. Ezen essünk tehát először át, s aztán mehetünk tovább.

Horvát Boldizsár igazságügyi-miniszter: Már előbb volt szerencsém az általános tárgyalás alkalmával kijelenteni, hogy a ház mindkét oldaláról nyilvánult óhajtáshoz képest én a 8., 9., 10., 11., 12., 13. §§-kat visszavontaknak jelentem ki, s ennél fogva kérem a tárgyalást ezekre nézve megszüntetni. *(Általános helyeslés.)* Teljes jogom van ehhez a házszabályok 130. §-a értelmében, mely így szól: „Az indítványozónak mindig jogában áll indítványát visszavonni.“ *(Általános helyeslés.)*

Várady Gábor: Az általános vita alkalmával, t. ház, bátor voltam kijelenteni, hogy ezen szakasz kihagyása esetében egy törvényjavaslatot leszek bátor a ház elé terjeszteni. Miután azonban t. igazságügyi-miniszter ur kilátásba helyezte, hogy ezen szakaszokra vonatkozólag külön törvényjavaslatot fog előterjeszteni: a törvényjavaslatot ezuttal visszatartom; hanem a határozati javaslatot bátor leszek előterjeszteni s azt néhány szóval indokolni. Elő kell terjesztenem ezen határozati javaslatot különösen azért, mert az igen t. igazságügyi-miniszter ur csak az előttünk fekvő törvényjavaslatban foglalt két esetre vonatkozólag ígérte egy külön törvényjavaslat előterjesztését, de ennél, az én nézetem szerint, megállapodnunk nem lehet.

Azonban nem hagyhatom észrevétel nélkül azt sem, mi az általános vita alkalmával megemlített, mintha t. i. a kisebb hatalmaskodás és becsületsértés esetei kivétel nélkül büntető eljárás alá tartoznának. Azon elvi kérdés, hogy a becsületsértés esetei kivétel nélkül polgári vagy büntető eljárás alá tartozzanak-e, még napjainkban is egyik érdekes tárgyát képezi a jogtudósok vitatkozásainak.

Én nem akarom itt e vitát felidézni, csak kijelentem, hogy ezen elvi kérdés fenálló törvényeinkben még nincsen egészen eldöntve, és a mennyiben ezen elvi kérdés részben már eldöntetett volna, úgy az az itt hallott nézettel nem áll összhangzásban, mert például az 1848. XVIII. t. cz. a sajtó terén elkövetett rágalmak fölötti eljárást esküdtszék elé utasítja.

A rágalom, t. ház, a becsületsértésnek legnagyobb foka, annyival magasabb az, ha sajtó útján követték el, és ezen, a sajtó útján elkövetett rágalmak fölötti eljárást az 1848-ki törvény a sajtó bíróság alá helyezte.

Lehetne-e, t. ház, most már ezen törvényvel szemben a becsületsértési eseteket kivétel nélkül büntető eljárás elé utasítani? *(Közbeszólás jobb felől: Azt nem kívánta senki!)* Csak azért jegyzem meg ezt, mert ez az általános vitánál fölemlített és ezt szó nélkül nem hagyhatom.

A mi már most az ezen szakaszokban foglalt eseteket illeti, t. i. a becsületsértési és ki-

sebb hatalmaskodási eseteket, én azon nézetben vagyok, hogy ennél nekünk megállapodnunk nem lehet.

Ezen előttünk fekvő javaslatban azon szándék is nyer kifejezést, hogy a nemes és nem nemes közti különbség a törvény előtt e téren is eltöröltessék. *(Élénk helyeslés.)* Az én határozati javaslatom tovább megy, mint a t. igazságügyi-miniszter ur, ki csak ezen §§-okra méltóztatott megígérni nekünk egy külön törvényjavaslat előterjesztését.

Határozati javaslatom így szól. *(Olvassa:)* „Tekintettel arra, hogy a jogegyenlőség elve már az 1847—48-ik évi törvényzikkben kifejezést talált; tekintettel arra, hogy ezen elveknél fogva a hon polgárai között a törvény előtt semmi különbség nem tétethetik: utasítatik az igazságügyi-miniszter, hogy addig is, míg a büntető polgári törvénykönyvek törvényhozási uton rendszeresen megállapíthatatnának, a törvényes hitbér mint a nagyobb hatalmaskodás úgy szinte a kisebb hatalmaskodás és becsületsértés eseteit, valamint a vértagadás és álarzosság büntetéseit és általában mind azon esetet illetőleg, melyekben a nemes és nem nemes között törvényeinkben különbség létezik, egy, a teljes jogegyenlőség elvének megfelelő törvényjavaslatot terjesztszen a képviselő ház elé.“

Meg vagyok győződve, hogy a t. ház egyetlen tagja sem óhajtja, hogy itt a félúton állapodjunk meg, s ezért engedje a t. ház azon reményemet kifejezhetnem, hogy akár fogadja el a t. ház törvényjavaslatomat, akár nem, semmi ok, semmi körülmény nem szolgálhat gátul a t. ház ezen határozatánál, hogy azon kérdések, melyeket a korszellem régen elítélt, s melyeket mi mindnyájan elítélünk, s melyek különben is kirívó ellentétben állanak demokrat irányban fejlődő intézményeinkkel, gyökeresen megoldassanak, és pedig tekintet nélkül arra, hogy mikor fog a büntető vagy polgári törvénykönyv ezen ház elé terjesztetni, hogy így azon épület, melynek legszélesebb, legbiztosabb alapját a 48-iki törvényhozás tette le, legalább az egyenlőség és testvériség szempontjából, betetőztessék. Ezért ajánlom javaslatomat a t. ház figyelmébe.

Bujanovics Sándor jegyző *(újra felolvassa Várady Gábor határozati javaslatát.)*

Horvát Boldizsár igazságügyi-miniszter: Remélem, t. ház, hogy ezen határozati javaslat ki fog nyomtatni, s azután fog a t. ház határozni a fölött, a szabályok 99-ik és 100-ik §-ai értelmében, ha vajon napirendre és tárgyalásra tűzessék-e vagy nem? Addig csak annyit van szerencsém megjegyezni, hogy én nem azt ígértem, miszerint ezen tárgyakra vonatkozólag excerpitve külön-külön törvényjavaslatot fogok elő-

terjeszteni; hanem midőn beleegyeztem abba, hogy a 8-ik §-tól a 13. §-ig innen kimaradjanak, azt emeltem ki, hogy a büntető codexet, remélem, nem sokára a ház elé terjeszthetem, s ez is részletesen és organice akkor fog tárgyalatni.

A határozati javaslatra nézve csak annyit jegyzek meg ezuttal, hogy két módja van az eljárásnak, t. ház: az egyik, per excerpta procedálni úgy, mint a t. képviselő ur is ajánlja; a másik pedig a szerves működés. Akár melyikére határozza el magát a t. ház, én, mint a nemzet szolgálója, hajlandó vagyok a nemzet akaratát végrehajtani; hanem mindkettőt egyszerre végrehajtani nincs ember, ki képes legyen. Ha az utóbbit határozza el a ház, a szerves működésben ne méltóztassanak engemet akadályozni, s akkor nyomról nyomra, lépésről lépésre, lassankint életbeléptethetjük azon elveket, melyeket a 48-iki törvényhozás lerakott. Ha pedig per excerpta akarunk működni, ez esetben ne méltóztassanak több codexet várni, mert csak gyenge ember vagyok, sem félisten, sem óriás, ki mindkét feladatnak egyszerre megfelelni képes volna. Tartoztam ezen őszinteséggel, nehogy kijelentésből oly ígéretet méltóztassanak kimagyarázni, melyet, mint becsületes ember, nem vagyok képes tenni, mert nem volnék képes beváltani.

Tisza Kálmán: Az ellen nem szándékozom kifogást tenni, ha méltóztatnak ezen határozati javaslatot kinyomatni és külön napirendre kitűzni, ámbár kénytelen vagyok megjegyezni, hogy már elég előzmény van és nem ellenkezik a házszabályokkal, hogy ily törvényjavaslat tárgyalásakor ellenjavaslat, vagy határozati javaslat, mint azon tárgyhöz nyilvánult vélemény, a törvényjavaslattal együtt tárgyalatott és el is döntetett. Azonban, ha ez alkalommal a másik módot méltóztatnak választani, ez ellen semmi kifogásom sincs; csak azt vagyok bátor megjegyezni azokra, a miket az igazságügyminiszter elmondani méltóztatott, hogy Várady Gábor, midőn kivételesen akarta ezen néhány pontnak csak egyik oldalát, a jogegyenlőségi oldalát megoldatni, először nem hihette, hogy annyira összeütközésbe jöjjön a miniszter ur nézetével, ki a most tárgyalás alatt levő törvényjavaslattal ugyanazon utat méltóztatott követni; és 2-or, az igazságügyminiszter ur akarta ezt oly valóban mindenki előtt szembeötlő irányban érvényesíteni, mely azt hiszem, mindnyájunk hite szerint, csakugyan nem fér meg egyéb intézményeinkkel, akarta ugyanis, hogy azok, melyek a jogegyenlőséggel ellenkeznek, azok, melyekben a nemes és nem nemes közti különbségek még fenállanak, töröltessenek el előlegesen, nem várva be a törvény készítését.

Deák Ferencz: T. ház! A mi azon kér-

dést illeti, lehet-e per excerpta törvényt alkotni és azután codificálni? e részben nézetem az, hogy a rendes eljárás ugyan a codificatio volna, hanem ha a codificatio a körülmények folytán már megszűntre halad, nem látok semmi inconvenientiát abban, hogy egyes tárgyakra nézve per excerpta alkotunk törvényeket, a mi nem gátolhatja a codificálást: mert ha egy codex elkészül, abba azon törvény, mely már per excerpta megalkottatott, bele fog vétetni, vagy ha az elfogadott törvénytől eltérő más foglaltatik és fogadtatik el a codexben, az előbbi törvény meg fog szűnni.

Azt azonban fontosnak tartom, hogy az ily dolgot per excerpta csak ritkán és legsürgetőbb esetben kell fölvenni, nem csak azért, mert sok időt elvesz a legfontosabb tárgyaktól, hanem azért is, mert igen nehéz per excerpta egyes törvényt megalkotni a nélkül, hogy a többire figyelem fordittatnék, minthogy egyik törvény a másikkal szorosán összefügg.

Miután a jelen törvénycikk feletti vitát, különösen az említett szakaszokra nézve, befejezettek tekintem, természetesen tartom, hogy azt, mit Várady Gábor ur határozati javaslatában beadott, úgy tekintsük, mint külön indítványt, és tárgyalására tűzzünk ki napot: akkor fogjuk majd elhatározni, beleereszkedünk-e tárgyalásába, vagy nem? Előre azonban megjegyzem, hogy ezen kifejezések: „mielőbb, azonnal, haladék nélkül, tüstént“, azon tárgyak egy részére nem illik: mert hogy a hitbér és a major potentiae fölötti újabb rendelkezés annyira szükséges legyen, hogy minden más tárgyat, vagy legalább sokat félre vetve, haladék nélkül kikapjuk a codificatióból, azt én nem látom át. Azt pedig, hogy a miniszter, midőn törvényjavaslatot terjeszt a ház elé, szem előtt ne tartsa, hogy a jogegyenlőség alapján alkottassanak a törvények, és így a nemesek és nem nemesek közti minden különbség megszüntessék: azt bűnnek tartanám fölteni a miniszter urról. *(Élénk helyeslés jobb felől.)*

Ezen vitának tehát a tisztelt ház úgy vehet véget, ha azon indítvány felvételére, melyet Várady Gábor képviselő ur beadott, határnapot tűz: akkor fogunk a házszabályok 99. és 100. §§-ai értelmében határozni. *(Átalános helyeslés.)*

Elnök: Egyelőre tehát ezen határozati javaslat kinyomatását méltóztassanak elrendelni.

A kérdés, mely szavazás által eldöntendő, az: vajon a 8—13-dik §§-ok, a mint Deák Ferencz képviselő ur indítványozta és a miniszter maga sajátjává tette, kihagyassanak-e vagy nem? *(Felkiáltások: Kihagyassanak!)* Átalános kívánság ez? *(Felkiáltások: Átalános!)* E szerint a 8—13 §§-ok kimaradnak.

Következik a 14-dik §.

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa a törvényjavaslat 14-dik §-át.)

Szell Kálmán előadó: A központi bizottságnak csak egy észrevétele van, az is inkább stylaris, mint lényeges, t. i. azt indítványozza, hogy e két szó: „érvényben álló“, mint pleonasmus kimaradjon. (Helyeslés.)

Elnök: Méltóztatnak elfogadni? (Elfogadjuk!) Tehát elfogadtatik.

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa a törvényjavaslat 15-ik §-át.)

Szell Kálmán előadó: A központi bizottságnak nincs észrevétele. (Fölkiáltások: Elfogadjuk!)

Elnök: Tehát elfogadtatik.

A tisztelt ház részleteiben is elfogadván a törvényjavaslatot, harmadnapra fog az általánosságban felolvastatni és általános szavazás alá bocsátatni.

Gorove miniszter urnak van előterjesztése.

Gorove István közigazgatási miniszter: Van szerencsém jelenteni, (Halljuk!) hogy ő cs. s apost. kir. felsége az 1868: VII-ik

törvényczikk bővítésére vonatkozó törvényczikket, továbbá a szerb fejedelemséggel kötött postaszereződést legmagasabb szentesítésével ellátni méltóztatott. Van szerencsém e két törvényczikket kihirdetés végett átadni.

Bujanovics Sándor jegyző (olvassa az 1868: VII. törvényczikk bővítéséről szóló törvényczikket.)

Elnök: Következik a másik törvényjavaslat.

Jámbor Pál jegyző (olvassa a szerb fejedelemséggel 1868. decz. 10-én kötött postaszereződésről szóló törvényczikket.)

Elnök: E szentesített törvényczikkek át fognak a mélt. főrendekhez kihirdetés végett küldetni.

A holnapi ülés napirendére marad még a központi bizottság jelentése a vallásszabadságról szóló törvényjavaslat iránt.

Kérem az osztályokat, vegyék a hozzájuk utasított törvényjavaslatokat tárgyalás alá.

Holnap 10 órakor ülés.

Az ülés végződik d. u. 2 órakor.

64. országos ülés

1869. november 4-dikén

Somssich Pál, utóbb Gajzágó Salamon elnöklete alatt.

Tárgyai: A tegnapi szavazások eredménye kihirdettetik. Kérvények bemutatása. Fejér Miklós a hatvan-szolnoki vasut iránt, Prileszky Tádé a pénzválság sújtotta iparérdekek ügyében interpellálják a kormányt, mely is az utóbbi kérdésre azonnal válaszol. Felel továbbá Irányi Dániel és Jókai Mór bankügybeli interpellációjára s e tárgyban határozati javaslatot nyújt be. Ugyane tárgyban Irányi Dániel is nyújt be határozati javaslatot. Az Irányi Dániel benyújtotta törvényjavaslat a vallásszabadságról tárgyalás alá vétetik.

A kormány részéről jelen vannak: Eötvös József b., Gorove István, Lónyay Menyhért, Rajner Pál.

Az ülés kezdődik d. e. 10 órakor.

Elnök: Méltóztatssanak helyeiket elfoglalni s a mult ülés jegyzőkönyvét meghallgatni.

Szell Kálmán, utóbb Bujanovics Sándor jegyzők (olvassák a november 3-án tartott ülés jegyzőkönyvét.)

Elnök: Ha nincs észrevétel a jegyzőkönyv ellen, ugy hitelesítettetik.

Van szerencsém bemutatni a tegnapi szavazás eredményét.

KÉPV. H. NAPLÓ 18 $\frac{1}{2}$ III.

Szell Kálmán jegyző: A mentelmi bizottság egy tagjára beadott 249 szavazat, melyek közt üres 1; legtöbb szavazatot nyertek: Perczel Béla 145-öt, Mocsáry Lajos 101-et.

A naplóbíráló bizottság egy tagjára beadott 249 szavazat, üres volt egy; legtöbb szavazatot nyertek: Hodossy Imre 244-et, Dezső Szaniszló 85-öt, Schwarz Gyula 16-ot.

Az I-ső, VI. és IX-ik bíráló bizottság egy tagjára beadott 249 szavazat, üres volt egy; legtöbb szavazatot nyertek az I-ső bíráló bizottság tagjára: Prileszky Tádé 146, Szaploneczay József 92, a 6-ik bíráló bizottság egy tag-